

Treball Final de Grau

L'evolució dels estereotips de gènere en l'Educació Física entre la Primària i la Secundària Obligatòria

Universitat Ramon Llull

Grau en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport

Judit Canari Bordoy

Tutor: Dr. Xavier Pujades
Curs acadèmic 2020-2021

RESUM

L'activitat física en l'àmbit escolar és una eina que permet desenvolupar aptituds físiques i cognitives a través de la pràctica de l'esport. Actualment, la desigualtat de gènere és una qüestió social vinculada a tots els àmbits de la vida incloent l'educació, fent que la realització d'estudis sobre aquesta temàtica sigui essencial. El present estudi se centra en l'anàlisi en perspectiva de gènere de l'evolució d'aquesta desigualtat en la Primària i la Secundària Obligatòria. Es plantegen quatre objectius específics: ¹Identificar a través de la recerca documental els factors dominants/hegemònics, ²Identificar els factors que influeixen en la variació de la desigualtat, ³Comparar l'opinió del docent sobre la presència d'estereotips en les sessions i ⁴Comparar l'opinió segons els alumnes. Prèviament a la intervenció s'estableixen indicadors per identificar els factors que generen desigualtat durant la pràctica esportiva. El procés d'intervenció es du a terme als cursos de 3r de Primària i 3r de Secundària de l'escola Salesians Rocafort de Barcelona. Es desenvolupa en diferents tasques: a) Observacions de les sessions d'E.F., b) Entrevistes als docents de les sessions, c) Interpretació d'imatges en els alumnes de Secundària d'esportistes anònims, i d) La interpretació de dibuixos realitzats pels alumnes de Primària sobre la pràctica esportiva. Les dades interpretades qualitativament i quantitativament conclouen un augment en els estereotips de gènere durant la Secundària en comparació en l'etapa escolar de la Primària i el desconeixement tant dels motius d'aquests, com de mètodes d'educació que els disminueixin.

Paraules clau: *desigualtat de gènere, Educació Física, evolució dels estereotips de gènere, factors dominants/hegemònics.*

RESUMEN

La actividad física en el ámbito escolar es una herramienta que permite desarrollar aptitudes físicas y cognitivas a través de la práctica del deporte. Actualmente, la desigualdad de género es una cuestión social vinculada a todos los ámbitos de la vida incluyendo la educación, en consecuencia su estudio es esencial. El presente estudio se centra en el análisis, en perspectiva de género, de la evolución de esta desigualdad en la Primaria y la Secundaria Obligatoria. Se plantean cuatro objetivos específicos: ¹Identificar, a través de la investigación documental, los factores dominantes/hegemónicos, ² Identificar los factores que influyen en la variación de la desigualdad, ³Comparar la opinión del docente sobre la presencia de estereotipos en las sesiones y ⁴ Comparar la opinión de los alumnos. Previamente a la intervención, se establecen indicadores para identificar los factores que generan desigualdad durante la práctica deportiva. El proceso de intervención se realiza en los cursos de 3º de Primaria y 3º de Secundaria de la escuela Salesianos Rocafort de Barcelona. La intervención se desarrolla en diferentes tareas: a) Observaciones de las sesiones de E.F., b) Entrevistas a los docentes de las sesiones, c) Interpretación de imágenes de deportistas anónimos por los alumnos de Secundaria e d) Interpretación de dibujos sobre la práctica deportiva realizados por los alumnos de Primaria. Los datos interpretados cuantitativa y cualitativamente concluyen un aumento en los estereotipos de género durante la etapa escolar Secundaria en comparación con la Primaria y un desconocimiento tanto de los motivos de estos, como de métodos de educación que los disminuyen.

Palabras clave: *desigualdad de género, Educación Física, evolución de los estereotipos de género, factores dominantes/hegemónicos .*

ABSTRACT

Physical activity in the school environment is a tool that allows the development of physical and cognitive skills through the practice of sport. Currently, gender inequality is a social issue linked to all areas of life, including education, so it is crucial to study. This research focuses on the analysis from a gender perspective of the evolution of this inequality in Primary and Secondary grades. Four specific objectives are proposed: ¹To identify the dominant/hegemonic factors through documentary research, ²To identify the factors that influence the variation of inequality, ³To compare teachers opinion on the presence of stereotypes in the sessions and ⁴To compare it to the students' opinions. Previous to the intervention, some indicators had been submitted to identify the factors that generate inequality during sports practice. The intervention process is carried out in Primary third and Secondary third grades at Salesians Rocafort School in Barcelona. It is developed in different tasks: a) Observations of P.E. sessions, b) Interviews with the teachers of the analyzed sessions, c) Interpretation of images about anonymous athletes by Secondary 3 students and d) Interpretation of drawings done by Primary 3 students about their sports practice. Data is interpreted quantitatively and qualitatively. The study concludes in an increase of gender stereotypes during Secondary school stage compared to Primary school and a lack of knowledge over the reasons and the methods that could decrease the gender inequality in school.

Keywords: *gender inequality, Physical Education, evolution of gender stereotypes, dominant/hegemonic factors.*

Índex

1. Introducció	3
1.1 Contextualització	3
1.2 Identificació del tema	3
1.3 Justificació i viabilitat	3
2. Context teòric i conceptual	4
2.1 Estat de la qüestió	4
2.2 Fonaments epistemològics	4
2.3 Marc teòric.....	5
3. Model d'anàlisi	14
3.1 Preguntes inicials de recerca.....	14
3.2 Objectius	14
3.3 Hipòtesis.....	15
3.4 Mostra	15
3.5 Metodologia.....	15
3.6 Instruments.....	16
3.7 Criteris de qualitat.....	17
3.8 Aspectes ètics	17
4. Resultats	17
4.1 Observacions de les sessions E.F.	17
4.2 Entrevista als docents.....	22
4.3 Interpretació fotografies	25
4.4 Interpretació dibuixos.....	27
5. Discussió	28
6. Conclusions	30
7. Limitacions de l'estudi i línies futures	31
8. Referències	32

Annex

Annex 1: Consentiments; Primària (annex 1.1), Secundària (Annex 1.2).

Annex 2: Graelles d'observació; Indicadors de llenguatge verbal (annex 2.1), Indicadors de llenguatge no verbal (annex 2.2), Indicadors dels docents (annex 2.3).

Annex 3: Preguntes de l'entrevista als docents.

Annex 4: Transcripció de les entrevistes als docents; docent de Primària (annex 4.1), docent de Secundària (annex 4.2).

Annex 5: Fotografies dels esportistes; Gènere masculí (annex 5.1), Gènere femení (annex 5.2).

Annex 6: Dibuixos dels alumnes de Primària.

Annex 7: Transcripció de l'explicació dels dibuixos dels alumnes de Primària.

1. Introducció

L'interès del treball rau en profunditzar en l'estudi de la presència dels estereotips de gènere en les etapes escolars de la infància i adolescència en l'àmbit de l'Educació Física, mitjançant diferents metodologies.

1.1 Contextualització

L'esport des dels seus orígens a Anglaterra els segles XVIII i XIX ha presentat en el seu àmbit més competitiu i tradicional un recorregut històric on es situa en primer pla la masculinitat hegemònica (García, 1991; Pujadas & Santacana, 1995; citat a Pujadas, 2007).

La pràctica de l'esport i/o altres activitats físiques ha resultat un espai on les dones no han obtingut mai un paper principal i s'han transmès els valors assignats al gènere masculí. L'esport ha estat un espai masculinitzat de manera que el gènere femení ha hagut de guanyar espais progressivament al llarg de la història i intentar deixar d'estar condicionades per els estereotips femenins tradicionals (Soler, 2007).

1.2 Identificació del tema

El projecte es centra en un anàlisi en perspectiva de gènere de l'alumnat i docents, comparant un grup classe d'Educació Física (E.F.) entre dues etapes escolars diferents. L'estudi mostra quins són els ítems que influeixen més en la desigualtat de gènere alhora de practicar activitat física en l'àmbit escolar i la seva evolució entre l'educació Primària i Secundària Obligatòria. D'aquesta manera es pretén que la memòria permeti identificar les problemàtiques i millorar-les en un futur.

1.3 Justificació i viabilitat

L'activitat física en l'àmbit escolar és una eina que permet desenvolupar aptituds físiques i cognitives a través de l'exercici físic i/o la pràctica de l'esport d'una manera saludable i organitzada. Socialment resulta rellevant realitzar estudis a centre educatius per aprofundir en la temàtica de les desigualtats de gènere. Aquests proporcionen visibilitat i conscienciació de la influència dels estereotips des d'edats primerenques dins el món de l'esport. Tal com esmenta Soler (2007), els estereotips influeixen en un grau considerable en la relació que tenen els infants amb l'activitat esportiva. Actualment, la manca d'estudis relacionant la desigualtat de gènere en l'Educació Física escolar impedeix obtenir conclusions clares per a la millora de metodologies en l'educació. Així doncs, dur a terme treballs com el present es considera fonamental per a l'ampliació del coneixement en aquest camp.

La memòria es realitza a partir d'una metodologia qualitativa i una anàlisi descriptiva. El mètode utilitzat implica una primera fase de compilació bibliogràfica i una fase posterior d'anàlisi de la pràctica esportiva dels grups escolars. Tant la primera com la segona fase de l'estudi no impliquen costos en la seva elaboració i es poden dur a terme a partir dels coneixements previs obtinguts en el grau de ciències de l'activitat física i esportiva. La segona fase però, requereix un consentiment legal de col·laboració amb un centre escolar amb la finalitat d'obtenir les dades necessàries per el posterior anàlisi d'aquestes.

2. Context teòric i conceptual

2.1 Estat de la qüestió

La situació actual de la pràctica esportiva escolar mostra com, tot i la creació de diferents metodologies que promouen l'eliminació de la desigualtat de gènere en l'àmbit escolar, encara continuen presents diàriament. Hi ha molts estudis que mostren interès per aquest tema ja que, és un procés llarg que evoluciona a mesura que canvia la societat.

2.2 Fonaments epistemològics

La recerca es desenvolupa amb una metodologia qualitativa, utilitzant una anàlisi descriptiva. A més es realitza en un període de temps determinat i mostra concreta.

La metodologia qualitativa permet valorar els resultats d'una mostra en profunditat en diferents aspectes. L'observació és l'eina principal i ens permet comprovar la freqüència en la que succeeixen diferents situacions i donar resposta a les preguntes plantejades. A més, també desenvolupa la interpretació de situacions i imatges sobre el cas plantejat.

D'altra banda, també es dur a terme una part descriptiva que permet crear una visió més subjectiva de la situació. Aquesta és important degut a que la presència dels estereotips depèn de la classe social a la qual es pertany, la situació personal i les experiències que s'han viscut.

Les dues metodologies s'utilitzen freqüentment en estudis d'aquests àmbit i temàtica perquè ajuden a extreure resultats ajustats a la realitat.

2.3 Marc teòric

L'Educació Física és una matèria essencial en l'educació dels infants i joves que permet desenvolupar-se a través de la forma física i la cura del propi cos d'una manera saludable mitjançant la pràctica de l'activitat física i l'esport. Des dels inicis de la seva implementació com a matèria dins el sistema educatiu ha presentat diferències entre l'ensenyament metodològic del gènere masculí i femení (Salazar, 2009). En l'actualitat s'utilitzen models educatius més inclusius que han permès una millora de les desigualtats. Tot i així, cal aprofundir més en aquells possibles aspectes que encara impedeixen una igualtat completa entre els dos gèneres.

2.1.1 Factors de desigualtat de gènere

Els estereotips de gènere es van interioritzant durant el procés de creixement i socialització dels infants. La configuració de la identitat de cada persona és un procés llarg que es desenvolupa des dels inicis de la seva socialització. Els indicadors són aspectes que apareixen durant aquest procés i condicionen directament a les creences de cada persona. S'imposen inconscientment als pensaments i desenvolupen unes construccions dels nens i les nenes que els fan créixer amb un comportament definit segons aquests indicadors.

En aquest apartat es mostren els indicadors que influeixen de manera més rellevant i que estan relacionats amb els estereotips de gènere tradicionals:

✦ *Llenguatge*

Com expressen Alfaro et al. (2010), el llenguatge té una influència molt gran en la experiència cognitiva de la persona i ajuda al desenvolupament de la percepció. Tot llenguatge va lligat a unes creences que permeten desenvolupar una visió cultural única a la població. El patriarcat ha creat un llenguatge i un pensament sexista i ocult en el dia a dia de les persones. Els codis de gènere són presents en les classes d'E.F. diàriament, on a través del lèxic que s'utilitza es pot observar una discriminació cap el gènere femení.

Un altre tipus de llenguatge que resulta essencial per analitzar i descriure la discriminació és el no verbal. Un clar exemple del llenguatge no verbal poden ser les il·lustracions dels llibres acadèmics que transmeten a l'alumnat de manera indirecte una sèrie de codis socials i estereotips que poden ser interpretats com a única realitat. Els llibres mostren continguts on s'afavoreixen grups socials i dominants que interioritzem en el nostre cervell sense processar-los. Un altre exemple són les

imatges dels cossos i models ideals establerts per a cada gènere que mostren l'aparença que han de tenir els nens i nenes per ser acceptats socialment. Altrament, els comportaments i/o activitats que han de desenvolupar i adequar segons el seu gènere (Del Castillo et al., 2012).

✦ *Mitjans de comunicació*

Els mitjans de comunicació, a través de publicitat i programes audiovisuals transmeten idees dels rols amb els quals ha de conviure cada gènere. Els infants assimilen, des d'edats molt primerenques, informació relacionada amb les característiques del seu comportament segons el gènere d'una manera inconscient. A més, les actituds que es veuen en els mitjans també se solen reproduir dins els grups familiars degut als estereotips i rols de gènere ja establerts a la societat (Puerta & González, 2012). Aquest fet reforça aquesta adquisició d'estímul rebuda per els infants.

✦ *Expressió corporal*

Els morfotips de cada gènere són associats a diferents habilitats i característiques. Hi ha diferències entre les activitats que les nenes haurien de dur a terme en comparació a les activitats realitzades per nens. En un estudi, Carbonero (2009) afirma que els nens solen fer pràctiques que impliquen la força, la resistència, però sobretot molta competitivitat. Les nenes, en canvi, realitzen pràctiques relacionades amb el control corporal i el sentit del ritme. Elles s'allunyen de la competició i prefereixen activitats cooperatives sense oposició.

Com esmenta Ronholt (2002) en la majoria d'ocasions les alumnes no se senten identificades amb posicions inferiors, adopten actituds que eliminin la possibilitat de ser classificades dins el model tradicional de gènere. A més, moltes d'elles modelen la seva participació a l'escola elaborant un model propi. Aquest no valora el fet de jugar bé o malament, sinó que construeix normes fora del discurs tradicional de l'E.F. (normes pròpies, valors i actuacions), substituint el fet de premiar la qualitat tècnica de l'esport.

✦ *La masculinitat i la feminitat*

El procés de socialització té un paper vital en el creixement dels nens i les nenes, i comporta actituds hegemòniques que es desenvolupen diferencialment segons el temps, el lloc i el gènere. A mesura que un nen/a creix aprèn a comportar-se segons

el seu sexe. Tots els estereotips s'aprenen a través de l'entorn, permeten l'augment de la desigualtat entre els dos sexes i redueixen la possibilitat de desenvolupar els potencials de cada persona (Contreras et al., 2010).

Els patrons de comportament femení i masculí integren la persona a la societat i eliminen qualsevol comportament que transgredeixi el seu gènere o el grup social al que pertanyen.

El cos masculí és el representant hegemònic del cos esportiu, en aquest es transmeten els conceptes socials, la pràctica d'educació física de l'escola i l'esport de competició. Aquest té certs privilegis durant la pràctica esportiva i es desenvolupa de manera que els homes no es qüestionin la seva identitat ni el seu rol en la societat. En contraposició, el cos femení sempre s'ha considerat una conquesta per l'home del seu entorn social, ha marcat l'ideal de bellesa i sobretot la seva vulnerabilitat (Connell, 1995).

Com destaca Piedra (2016), molts estudis sociològics demostren que hi ha una diferència molt gran entre l'esport practicat per homes i dones. En modalitats esportives masculines (futbol, rugbi o motociclisme), hi ha una quasi nul·la participació de noies a nivell federatiu. Les modalitats adequades segons el seu cos són la gimnàstica rítmica o el patinatge artístic més associats a components estètics, elegants i musicals. Tot i així, les dones pateixen opressions i discriminacions diàriament vinculades a una imatge corporal perfecte. La necessitat de ser aprovades per la societat comporta un augment de la seva pràctica esportiva però amb un objectiu totalment diferent als homes. No obstant això, els homes també pateixen discriminació però en un grau més baix i flexible.

✦ *Metodologia educativa*

Els estils d'ensenyament no són aparentment discriminatoris, per exemple, un mètode d'ensenyament de comandament directe i sense treball individualitzat no implica en aparença cap tipus de discriminació. Tanmateix, aquest mètode suposadament igualitari genera moltes situacions de discriminació ja que es confon amb uniformitat. Els mètodes individualitzats, impliquen un tractament diferenciat i disminueixen la desigualtat perquè es centren específicament en les característiques de l'alumne (Soler, 2007).

El disseny estratègic que dur a terme el professorat que promou la igualtat de gènere té certes contradiccions entre el que es vol aplicar i el que realment s'aplica. En molts

casos el professorat manifesta una intenció d'igualtat en l'ensenyament però els comportaments i pensaments ja adquirits dificulten la reproducció d'aquestes estratègies. Tot i canviar la metodologia durant el desenvolupament de les sessions només es reflecteix un canvi aparent superficial amb innovacions ambigües (Sparkes, 1996).

✦ *La influència del professorat*

El professorat actua com a transmissor de coneixement, però també té un paper important i específic en la producció, reproducció i transmissió de missatges culturals. L'actitud dels docents és bàsica en la reproducció o eliminació d'estereotips de gènere (Bonal & Amparo, 1997).

És important destacar el paper del professorat en termes d'interacció amb els estudiants, no tant sols el nombre de vegades que el docent interactua amb els nens sinó també la manera d'interacció. Estudis anteriors han destacat que la influència del professorat en les formes d'interacció entre un gènere i un altre són desiguals (Soler et al., 2008).

Parlar de comunicació durant l'E.F. implica saber que hi ha una relació entre el llenguatge i la percepció de la realitat social. Durant la pràctica esportiva les interaccions del docent amb l'alumna són imprescindibles per crear motivacions i donar estímuls però evitant crear l'efecte contrari i produir feedbacks negatius. El llenguatge del professor/a és en molts casos el més sexista perquè les classes es desenvolupen dinàmicament i amb menys control. Aquestes van totalment lligades a uns continus estereotips i expressions masculistes (Alfaro et al., 2010).

✦ *L'avaluació*

Les activitats que es desenvolupen en les sessions d'E.F., solen estar atribuïdes al gènere masculí. Aquest col·lectiu mostra motivació perquè les sessions s'ajusten més als seus suposats interessos i activitats socials. També influeix molt que l'organització dels grups de pràctica de les sessions o activitats que es desenvolupen són distribuïts segons el sexe, nivell o bé, habilitats motrius (Soler, 2007).

Per els motius esmentats anteriorment, és possible que les avaluacions siguin tractades amb caràcter discriminatori. L'avaluació s'ha de basar en l'evolució del propi alumne, i no específicament en la reproducció perfecte de l'habilitat o esport que es treballa. Per això es favorable utilitzar eines coeducatives que analitzin el procés d'ensenyament i aprenentatge (Piéron, 2002).

2.3.2 Gènere i Escola

Els estereotips es desenvolupen durant el procés de creixement i socialització dels infants, per aquest motiu l'etapa escolar és un període elemental. Durant aquest procés es reproduïxen valors hegemònics i una construcció d'un model pedagògic hetero-normatiu (Moreno & Arancibia, 2014). No obstant això, els models escolars han evolucionat amb la societat i cada cop se'n construeixen nous que tenen com a objectiu reproduir valors que eliminin la superioritat masculina.

✦ *Model d'escola segregada:*

El model d'escola segregada ha estat present a Espanya fins els anys 70. Aquest proposa un mètode d'ensenyament separat segons el gènere femení i masculí. De manera que el desenvolupament acadèmic dels infants es adequat a les necessitats de cada gènere, és a dir, s'interpreta que el gènere es establert biològicament segons el sexe de l'infant. A causa dels patrons d'actitud que desenvolupaven les dones i els homes, la desigualtat es feia cada cop més present. Qualsevol transgressió o desviació d'una persona al model establert donava lloc a càstigs i repressions. Cap nen ni nena lluita per aconseguir èxits en el mateix àmbit a l'edat adulta perquè han estat educats i educades en la superioritat masculina (Soler, 2007).

Cal destacar que les dues perspectives mostren sexisme. Aquest està basat en la idea de "l'actitud masculina" i "l'actitud femenina" i sobretot, en la nul·la accessibilitat d'escollir quins coneixements tenir o en quin àmbit social pertànyer.

L'educació segregada per al gènere masculí es basava en la lectura, l'escriptura i la comptabilitat, totes directament influenciades per la religió catòlica. En canvi, l'educació per el gènere femení estava totalment enfocada en l'aprenentatge de les tasques domèstiques. Aparentment no és discriminatòria però quan hi ha una separació estructurada per una jerarquitització dels sexes es reflecteixen diferències en el model que mostren la desigualtat (Acuña, 1995).

✦ *Model d'escola mixta:*

L'Escola mixta neix als anys 70 amb el propòsit de millorar l'educació de les dones. L'any 1970 es va aprovar la Llei Orgànica del Dret a l'Educació, és a dir, l'escola mixta obligatòria. Aquesta donava la possibilitat a les dones a rebre una educació igualitària tant en el currículum com el tracte pedagògic. Es volien eliminar les estructures discriminatòries que apareixien en el model segregat (Soler, 2007).

L'aplicació d'aquest tipus de model educatiu va donar lloc a molts aspectes positius en l'evolució de l'educació del gènere femení. Demostrava que elles podien adquirir els mateixos coneixements que els homes i fins i tot que en molts casos tenien més èxit escolar (Subirats, 2010).

2.3.3 Gènere i Educació Física

En l'assignatura d'E.F. es poden observar diverses desigualtats de gènere perquè majoritàriament el contingut del currículum es crea a través d'una mirada androcèntrica. Aquests currículums desenvolupen valors masculins i infravaloren les capacitats femenines. Els models educatius de l'E.F. han anat canviant a mesura que la dona ha guanyat drets en la societat.

✦ *Model d'E.F. segregada:*

L'Educació Física impartida a l'escola espanyola durant el règim del franquisme estava dirigida per el *Frente de Juventudes* i la *Sección Femenina*. Les dues organitzacions formaven els professors/es per separat segons el seu gènere i totalment influenciats per la ideologia política del moment. L'objectiu principal del règim en aquesta segregació era aconseguir l'estètica corporal harmoniosa, per formar a les dones en àmbits com la cura i educació de nens, nenes i persones grans. A més, el règim no només formava professores i alumnes en l'àmbit de l'educació i activitats esportives i/o recreatives de l'època, sinó que també determinava tant les actituds com el tipus de roba que havien de portar les dones durant la pràctica esportiva (Arenós, 2019).

Les activitats que es desenvolupaven en les classes de E.F. tenien especial atenció en els aspectes expressius i artístics. Deixant en segon pla els aspectes de caire més instrumental, de tal manera que les principals activitats que es duïen a terme eren de gimnàstica rítmica i dansa. Tanmateix, els esports assignats al gènere femení no es duïen a terme si no eren hores de lleure o dies festius (Llorente, 2002).

✦ *L'Educació física mixta:*

L'E.F. mixta té com a objectiu que tant els alumnes com les alumnes comparteixin el mateix currículum. D'aquesta manera, es dona accés a les dones als mateixos estudis que als homes. Establir l'E.F. mixta va suposar la no utilització d'un model androcèntric i esportiu tradicional, desenvolupant un procés d'esportivització de l'E.F. (Vázquez & Álvarez, 1990; Lagardera, 1990 citat a Tapiador, 2004).

Molts estudis mostren que la implementació de noves lleis no tenen efecte directe si no hi ha una implicació del professorat. Els currículums oficials afegeixen continguts conceptuals del que s'ha considerat tradicionalment cultura esportiva femenina però no es duen a terme a la pràctica. Aquest fet provoca l'aparició del currículum nul, que segueix reproduint estereotips de gènere (Kirk, 1990).

Segons Canales (2006) hi ha un predomini en el desenvolupament de continguts de l'eficàcia motriu en contraposició al desenvolupament de l'expressió corporal que reflexa les possibilitats motrius del propi cos. Aspectes vinculats a l'expressió corporal, com per exemple la dansa, no es consideren en la societat en la mateixa posició jeràrquica que l'esport, la condició física i la salut.

Aquest model no ha resolt les discriminació per sexe, sinó que ha imposat el model educatiu masculí i ha suposat la invisibilització del model femení. No ha trencat amb els estereotips tradicionals de gènere (Vázquez, 1990).

✦ *L'escola coeducativa:*

Davant les limitacions del model educatiu mixt, sorgeix una nova manera d'entendre l'educació, més concretament, l'Educació Física. Aquesta innovació és el model coeducatiu que pretén transformar la societat fent-la més crítica, més reflexiva i eliminant la jerarquia existent entre allò masculí i allò femení (Tomé, 1999).

Els autors Bonal & Tomé (1997) expressen que la coeducació és un model que "lluita per l'eliminació de les desigualtats sexuals i de les jerarquies de gènere". Aquesta no només implica educar conjuntament als nens i nenes, també crea les condicions per arribar a donar les mateixes oportunitats tenint en compte les característiques dels dos gèneres.

La coeducació no accepta el model masculí com universal, és a dir, corregeix els estereotips sexistes, proposa un currículum equilibrat i desenvolupa totes les qualitats individuals independents del gènere.

Aquest model té en compte la importància de les diferències entre grups socials i sexuals en l'educació dels infants. El procés de desenvolupament social i l'adquisició del gènere condiciona les possibilitats educatives i també la vida de les persones. A l'escola es manifesta el protagonisme de les actuacions socialment dominants dels nens en comparació a les nenes. Això mostra com l'escola no és una institució neutral sinó que segueix reproduint aquests rols, donar el mateix tracte a tothom no assegura

igualtat. Per tots aquests motius, cal que el professorat impulsi canvis que introdueixin valors femenins tradicionalment silenciats (Soler, 2007).

2.1.4 Estereotips i dibuix infantil

L'autor Machón (2009) ha realitzat diversos estudis on divideix les etapes de la representació gràfica dels infants. La primera correspon al període de l'informe (1 - 3 anys) és a dir el gargot, on es desenvolupa un procés format per 3 subetapes: pre-garagot, garagot incontrolat i garagot coordinat, aquest últim amb representacions gràfic-motrius. La segona etapa és el període de la forma (3 - 4 anys) dividit en les subetapes de la simbologia i la de l'ideograma. Aquesta etapa mostra els primers estereotips de gènere ja que, és una edat clau en la formació de la identitat dels infants perquè comencen a reconèixer el món i interpretar allò que els envolta. La tercera és el període de l'esquematzació (4 - 7 anys) que es subdivideix en les subetapes de pre-esquematzació i esquemàtica. La quarta i última etapa (8 - 10 anys) es desenvolupa el període de realisme subjectiu.

2.1.5 Anàlisi conceptual: Glossari

El glossari defineix les paraules més rellevants per poder entendre l'objectiu i procés del treball. Els conceptes són fonamentals per poder comprendre de manera més significativa la situació actual i el plantejament futur a través de l'anàlisi de l'evolució dels estereotips. Les paraules escollides en aquest glossari apareixen de manera constant durant tota la recerca.

- *Androcentrisme*: Visió que situa l'home en el centre de totes les coses. L'androcentrisme implica que el que és bo per als homes és bo per a la humanitat. És una visió discriminatòria cap a les dones i persones trans, perquè les relega a un segon ordre i sempre supeditades (Ajuntament de Barcelona, 2021).
- *Coeducació*: L'escola coeducativa és un model que lluita per l'eliminació de les desigualtats sexuals i jerarquies del gènere (Bonal & Tomé, 1997).
- *Currículum ocult*: Una sèrie d'aprenentatges sense la intenció del professor o de la institució educativa. Entre altres coses, aquest tipus de currículum sol incloure actituds i valors morals. Aquests valors i actituds no es defineixen clarament en el pla educatiu, sinó que es transmeten al professorat mitjançant la imitació, la interacció social dels membres de la classe i es difonen a través de models de contacte. Aquest currículum es desenvolupa pels adults en el món educatiu a

causa dels valors implícits en el processament d'informació escolar i diverses situacions que poden envoltar el procés d'aprenentatge (Enciclopèdia.cat, 2020).

- *Estereotips*: Representacions mentals simplificades de determinats grups (en funció del sexe, de l'edat, de la raça, de la professió, del tipus d'esport practicat, etc.) on els comportaments, actituds, valors i expectatives determinen i configuren una etiqueta social i indiquen el que l'individu és en vers als altres en funció del paper que representa en el seu grup (Mosquera & Puig, 2002).
- *Gènere*: Tradicionalment, els rols sexuals són el resultat d'una divisió del treball, que s'encarrega de les responsabilitats familiars de les dones i de l'educació dels seus fills, mentre que els homes mantenen les activitats professionals al domini públic. Es considera el gènere com una de les dimensions bàsiques de qualsevol organització social i qüestionen la separació clàssica entre família i treball. La separació de gènere és la base de molts mètodes de divisió de rols social (Enciclopèdia.cat, 2020).
- *Masclisme*: Actitud que, per raons històriques, culturals i religioses, mantenen certes societats, que consisteix a atribuir als homes una superioritat de valors, en tots els camps, sobre les dones (Enciclopèdia.cat, 2020).
- *Masculinitat hegemònica*: La forma d'expressar el gènere masculí que legitima la posició dominant dels homes poderosos a la societat i justifica la subordinació de les dones i aquelles que són no són homes estereotipats o ofensors (Connell, 2003).
- *Perspectiva de gènere*: Consideració de les diferències entre homes i dones en un àmbit o una activitat determinats, amb l'objectiu de reflexionar-hi per trobar línies d'acció que permetin resoldre les desigualtats (Termcat, 2020).
- *Sexe*: Conjunt de característiques biològiques (genètica, orgànica i hormonal) amb les quals neix un ésser humà. És la base amb la qual la societat fa distinció entre homes i dones (Termcat, 2020).

3. Model d'anàlisi

3.1 Preguntes inicials de recerca

La societat esta canviant cap a una nova visió del gènere, on la igualtat és la base de totes els pensaments, tasques i activitats que realitzem al nostre dia. Tanmateix, per poder eliminar per complet aquesta desigualtat cal fixar-se en l'arrel del problema. Els estereotips reproduïxen de manera inconscient actituds masculines i discriminatòries cap el gènere femení. En l'esport i sobretot a l'Educació Física, es visualitzen els estereotips i el sexisme de manera més clara i directe. En aquest treball es planteja quins són els estereotips més presents en les classes d'E.F. i com evolucionen en dues etapes escolars per poder arribar a l'arrel de la problemàtica i així, crear eines adequades per poder erradicar aquestes actituds i pensaments en un futur pròxim.

Les qüestions inicials de la recerca són les següents:

- Hi ha un augment o disminució dels estereotips de gènere en les classes d' Educació Física entre l'etapa escolar de Primària i la Secundària obligatòria?
- Quins són els factors que més influeixen en aquesta evolució?
- Els alumnes o professors condicionen aquests canvis?

3.2 Objectius

L'**objectiu principal** és identificar si varien els estereotips de gènere entre l'Educació Física en l'etapa escolar de la Primària i la Secundària, tenint en compte els indicadors que s'han establert com a claus per identificar les desigualtats durant la pràctica esportiva.

Els **objectius específics** són:

- Identificar a través de la recerca documental els factors dominants/hegemònics que influeixen per poder crear els indicadors que apareixeran en una graella d'observació.
- Identificar els factors que influeixen en un augment o disminució en aquesta desigualtat a través de la graella construïda amb els indicadors que permeti valorar aquest tipus de desigualtat amb un valor numèric.
- Comparar l'opinió de la presència d'estereotips del professor/a entre la docència en una classe de Primària i una de Secundària.

- Comparar la visió dels estereotips que hi ha en la classe de E.F. dels alumnes de Primària i Secundària segons el seu gènere.

3.3 Hipòtesis

Es planteja com a hipòtesi un augment notable dels estereotips de gènere en les classes d'Educació Física per part del alumnes de 3r d'ESO en comparació a 3r de Primària tant de gènere femení com masculí. Tenint en compte la influència del professorat que és clau en l'augment d'aquests estereotips durant aquestes dues etapes escolars.

3.4 Mostra

Els participants d'aquest estudi són alumnes de l'escola Salesians Rocafort, del barri de Sant Antoni de Barcelona. La mostra utilitzada serà d'alumnes d'una classe de 3r de Primària i una de 3r de la ESO. D'altra banda, també hi participen els professors/es d'E.F. de cada un dels cursos. S'escull l'alumnat de 3r de Primària, ja que en aquesta edat tenen ja adquirits alguns hàbits socials i com expressa Machón (2009), en aquest curs ja han estat en un període de realisme subjectiu. D'altra banda, 3r ESO. és un curs d'alumnat adolescent on els hàbits socials són totalment diferents a Primària.

Per desenvolupar l'anàlisi de la recerca amb els resultats més fiables possible cal utilitzar una mostra de 30 alumnes de cada curs. Tanmateix, és important destacar que la mostra no té la mateixa quantitat d'alumnes dels dos gèneres degut a que, les classes tot i que estan distribuïdes de manera heterogènia estan formades per un volum més elevat de nens que de nenes.

3.5 Metodologia

La recerca es desenvolupa amb una metodologia qualitativa, utilitzant una anàlisi descriptiva. L'estudi es realitza durant un període de temps compres entre el mes de gener i maig del 2021.

En la primera part es dur a terme l'observació per avaluar els ítems establerts prèviament. El procés d'avaluació d'ítems es construeix a través de 3 punts:

- 1) S'estableixen els indicadors que s'analitzaran a través de la recerca documental que es realitza.
- 2) Es construeix una graella d'avaluació que conté els diferents indicadors que s'avaluaran durant l'observació de les classes d'Educació Física.

- 3) Es realitzen tres observacions del desenvolupament de les classes d'educació física de 3r de Primària i de 3r de la ESO. En total s'observen 6 sessions.

La segona part es basa en un conjunt d'entrevistes als docents, les quals permeten valorar la seva visió més subjectiva i fer un anàlisi més qualitatiu. Es pretén així aconseguir una interpretació més emocional. A més, si és possible, es vol valorar també l'opinió dels alumnes mitjançant enquestes als estudiants de Secundària i en el cas de l'alumnat de Primària, cadascun d'ells realitza un dibuix per a una posterior interpretació. Els estudiants de Secundària, a més, realitzen la interpretació de fotografies d'esportistes anònims de diferents gèneres. Aquest procés es construeix a través de 4 punts:

- 1) La preparació de les entrevistes dels docents tenint en compte els resultats extrets de la graella d'observació.
- 2) Realització de les entrevistes als docents que han impartit les classes d'Educació Física, per obtenir l'opinió subjectiva de les observacions extretes.
- 3) Plantejament a l'alumnat de Primària d'un dibuix on es realitza activitat física i/o esportiva, per interpretar-los posteriorment.
- 4) Presentació de 8 fotografies d'esportistes anònims (4 del gènere femení i 4 del gènere masculí). De les quals els alumnes n'escullen 3 segons unes preguntes plantejades en clau de gènere per expressar la seva perspectiva de manera escrita.

Els factors que s'analitzen són: el llenguatge (verbal i no verbal), l'expressió corporal, les actituds hegemòniques (patrons de comportament), la influència del docent, la metodologia educativa i l'avaluació.

3.6 Instruments

L'estudi es realitza a partir de 3 instruments:

El primer, una observació de les classes pràctiques realitzades en les classes d'Educació Física, tant Primària com a Secundària. Per a l'observació es fa ús d'una graella elaborada amb anterioritat on els resultats mostren la freqüència de vegades que succeeixen els sub-indicadors predeterminats. El segon, correspon a la realització d'entrevistes personals als professors que han impartit aquestes classes per extreure unes opinions més acurades i emocionals. El tercer, la interpretació de fotografies d'esportistes on els alumnes de Secundària donen la seva visió a través de 3 preguntes: ¹Amb quin esportista es senten més identificats/es segons el seu

gènere, ²Amb quin esportista es senten més identificats/es si fossin del gènere contrari i ³Com creuen que és l'esportista de la fotografia que han escollit. D'altra banda, els alumnes de Primària realitzen un dibuix de la seva classe a l'hora de l'esbarjo realitzant una activitat física i una explicació oral d'aquest.

3.7 Criteris de qualitat

El projecte present és elaborat a partir de criteris de qualitat sòlids i fiables basats en l'ús dels coneixements adquirits a partir de la literatura. Aquests han permès obtenir una sèrie d'ítems precisos per a l'anàlisi i definir de manera clara les qüestions escollides per a les entrevistes a la docència i l'alumnat.

3.8 Aspectes ètics

Per a mantenir uns aspectes ètics correctes en l'elaboració de la memòria s'informa dels objectius del projecte d'investigació i la seva metodologia a cadascun dels participants de l'estudi abans de la participació. Es sol·licita per escrit, mitjançant el consentiment (Annex 1) per part de la institució i de les persones responsables (pare, mare, tutor/a) de l'alumne menor d'edat. Garantint així, la confidencialitat de la informació recollida. A més, seguint la llei orgànica 3/2018 de protecció de dades de caràcter personal (BOE 3/2018, de 5 de desembre) es garanteix l'anonimat de tots i totes les participants.

4. Resultats

A partir de les observacions, entrevistes i interpretacions de les metodologies dutes a terme en la intervenció es poden extreure una sèrie de resultats, presentats a continuació, que permeten posteriorment realitzar la discussió i conclusions de l'estudi. Les dades són interpretades quantitativament i qualitativament.

4.1 Observacions de les sessions E.F.

Les observacions de les sessions d'E.F. dels diferents grups-classe es desenvolupen a partir d'una graella en tres dimensions (Annex 2). La primera graella d'observacions es centra en l'anàlisi del llenguatge verbal (Annex 2.1) a partir d'un conjunt de sub-indicadors on es valora la freqüència de vegades que succeeixen o es repeteixen aspectes del llenguatge verbal que fomenten la desigualtat de gènere. La segona es basa en el llenguatge no verbal (Annex 2.2); si s'utilitza roba esportiva, cura de la imatge personal, actituds insegures, protagonisme, actitud competitiva, conductes

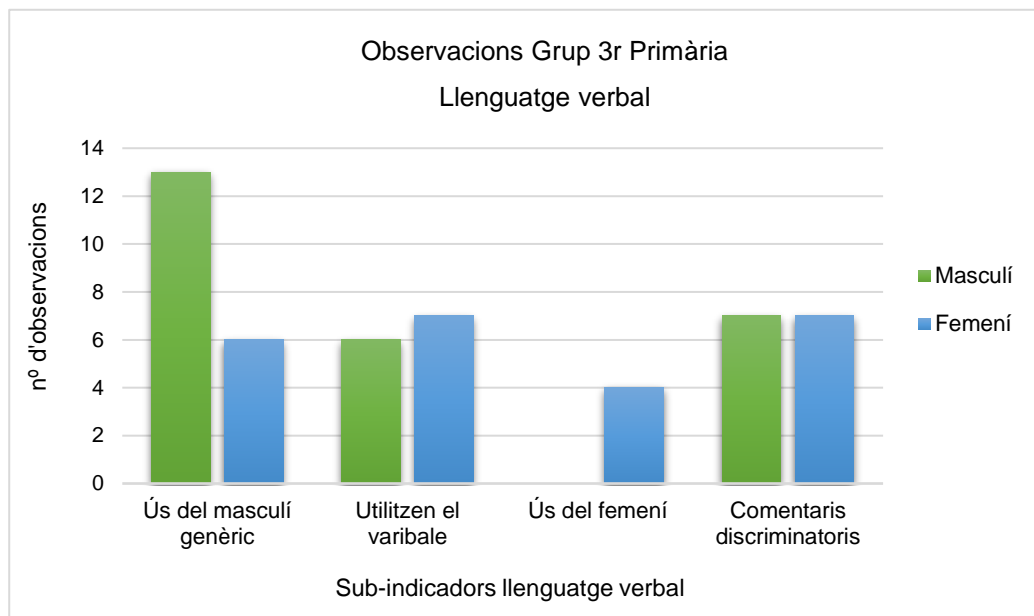
agressives, no respectar les normes del joc, no acceptar la derrota, l'apoderament de l'espai i l'interès o no per l'activitat.

Per últim, amb l'objectiu d'ampliar coneixements de les observacions es realitza una observació dels professors (Annex 2.3). En aquest cas no es té en compte la freqüència de vegades que succeeix quelcom sinó que es valora; el tipus d'activitat, la distribució dels grups, l'avaluació i la interacció que tenen amb els alumnes.

4.1.1 Grup 3r de Primària

Les observacions a partir de les graelles del grup de 3r de Primària ha permès obtenir els resultats següents:

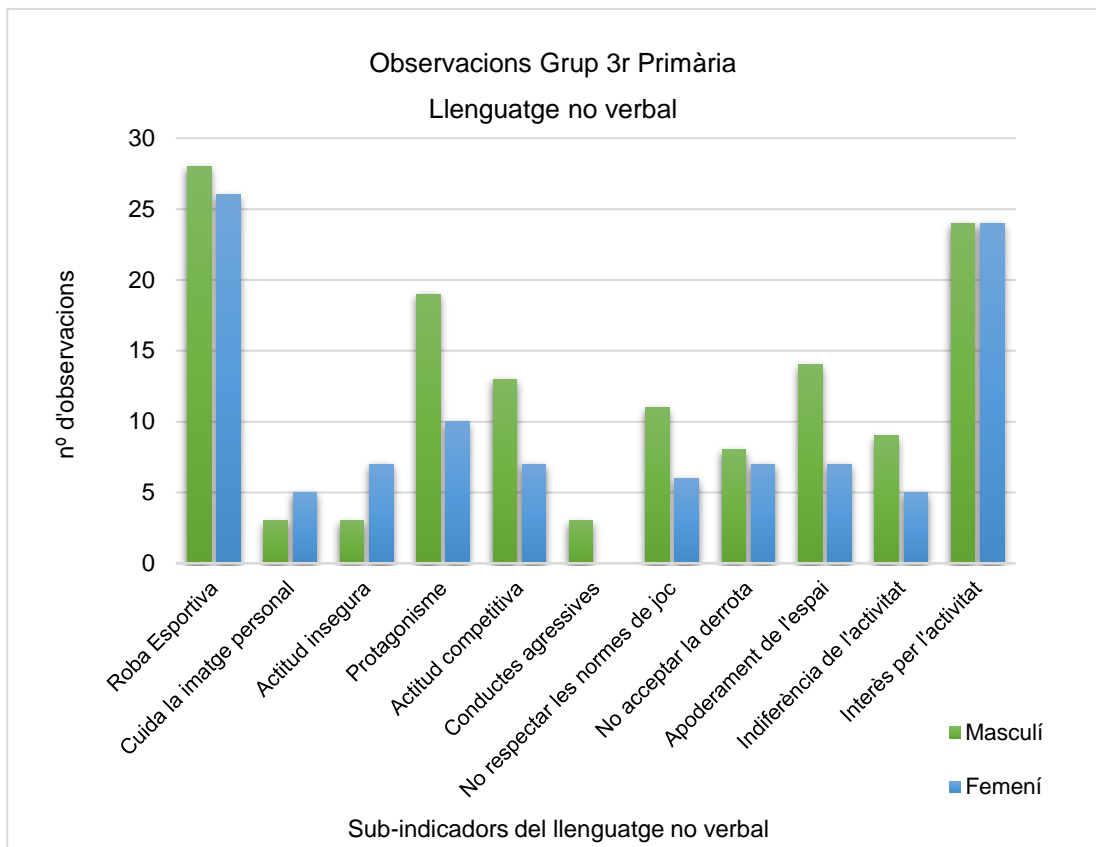
 Resultats de la graella de *Llenguatge verbal* (Annex 2.1):

Gràfic 1. Observacions dels sub-indicadors del llenguatge verbal en les sessions del grup de 3r de Primària.

En el gràfic 1 es pot observar com la diferència més rellevant és l'ús del masculí genèric. En total s'ha comptabilitzat 13 observacions on els nens utilitzen el masculí genèric en comparació a les nenes que tan sols ho fan un total de 6 ocasions. Els valors també indiquen que els nens no han utilitzat cap vegada el femení i les nenes l'han utilitzat fins a 4 vegades. Pel que fa al llenguatge variable és utilitzat fins a 7 ocasions per nenes i amb un valor de 6 vegades per nens. I per últim, el sub-indicador referent als comentaris discriminatoris mostra que és freqüent en els dos gèneres sense distinció, amb un número total de 7 observacions.

Resultats de la graella de *Llenguatge no verbal* (Annex 2.2):

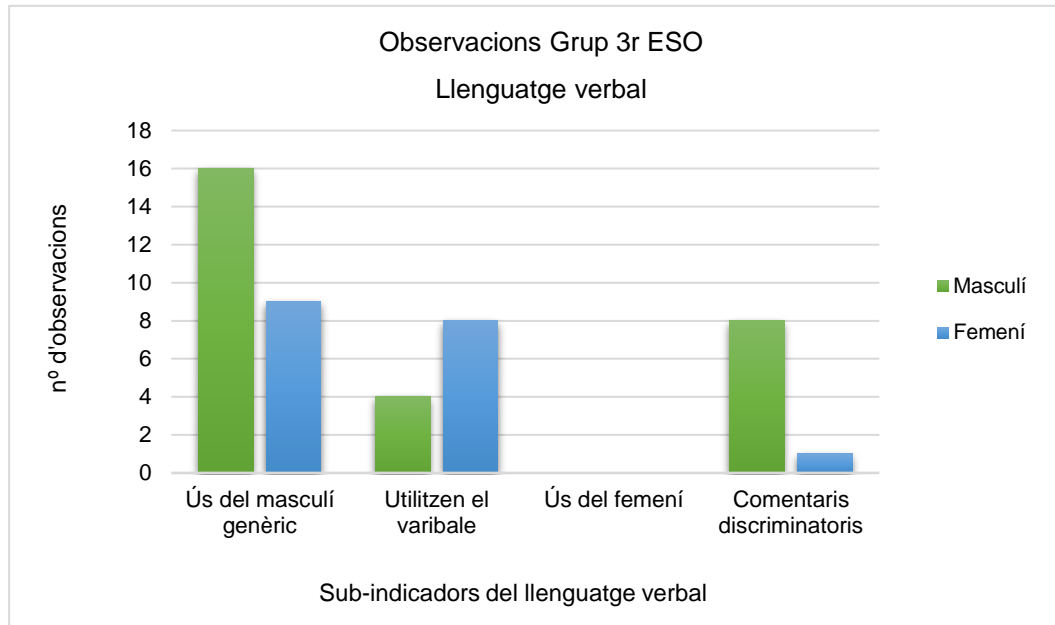
Gràfic 2. Observacions dels sub-indicadors del llenguatge no verbal en les sessions del grup de 3r de Primària.

El gràfic 2 mostra les observacions en referència a sub-indicadors del llenguatge no verbal. En la gràfica es pot observar com els sub-indicadors amb més freqüència d'ús són la roba esportiva (nens 26 i nens 28) i l'interès per l'activitat (24 observacions entre nens i nenes), en els dos casos hi ha una igualtat entre els dos gèneres. En canvi, hi ha diferenciacions importants en referència al protagonisme de l'alumna durant la sessió, de manera majoritària els nens prenen més protagonisme amb observacions més que les nenes amb un total de 10. Cal destacar que els aspectes que les nenes desenvolupen amb més freqüència són la cura de la imatge personal que s'ha observat en 5 ocasions i actituds d'inseguretats observades unes 7 vegades durant la sessió.

4.1.2 Grup 3r d'ESO

Pel que fa a l'Educació Secundària l'observació de les graelles ha permès obtenir els següents resultats:

📊 Resultats de la graella de *Llenguatge verbal* (Annex 2.1):

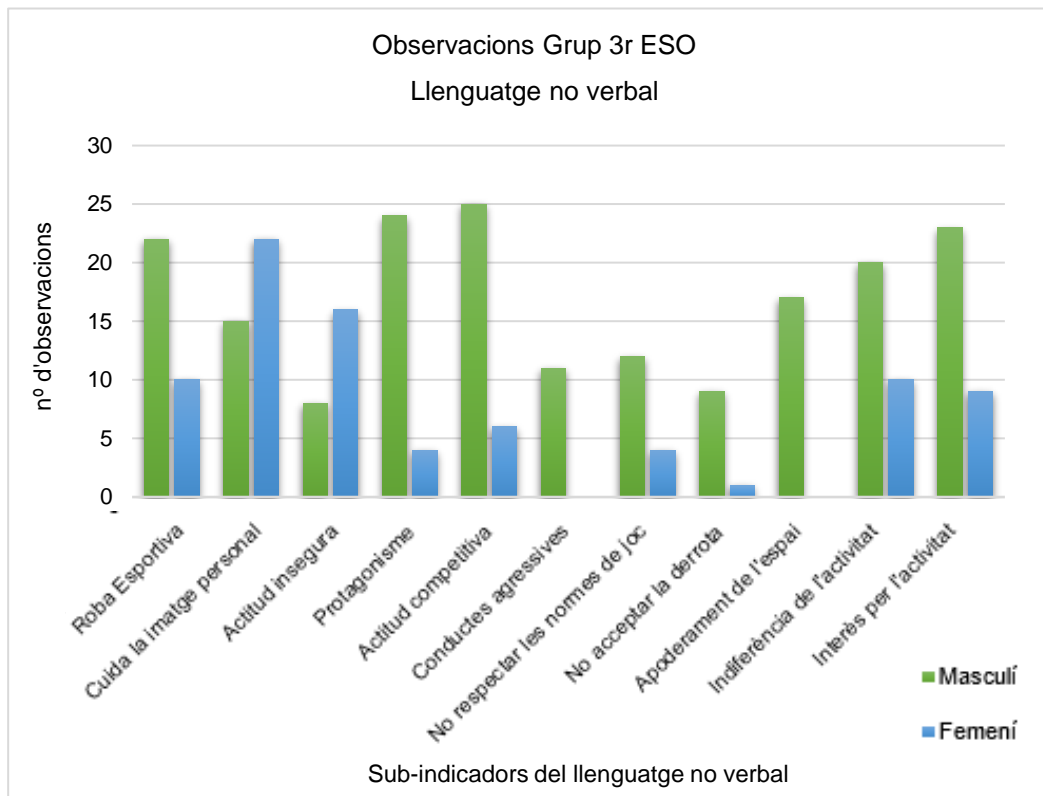

Gràfic 3. Observacions dels sub-indicadors del llenguatge verbal en les sessions del grup de 3r de l'ESO.

En el gràfic 3 es pot observar com la diferència més rellevant és l'ús del masculí genèric. Els nois utilitzen el masculí de manera més significativa, s'ha comptabilitzat un total de 16 observacions en comparació a les noies que s'ha observat un total de 9 vegades. En canvi, l'ús del femení no es utilitza per cap dels dos gèneres. El llenguatge variable és utilitzat fins a 8 ocasions per noies i amb un valor de 4 vegades pels nois. Els comentaris discriminatoris són un sub-indicador freqüent en el gènere masculí amb un valor de 8 vegades.

Resultats de la graella de *Llenguatge no verbal* (Annex 2.2):

Gràfic 4. Observacions dels sub-indicadors del llenguatge no verbal en les sessions del grup de 3r de l'ESO.

La gràfica 4 mostra les observacions en referència a sub-indicadors del llenguatge no verbal. En la gràfica els nois presenten valors més alts en comparació a les noies, només en el cas de la cura de la imatge personal les noies tenen un valor de 22 observacions en comparació als nois que en presenten 15. L'actitud de protagonisme s'ha comptabilitzat fins a 24 ocasions i l'actitud competitiva en 25. Aquests són els valors més alts en el gràfic per part del gènere masculí i amb més diferència amb el femení amb valors de 4 i 6, respectivament. Cal destacar que l'apoderament de l'espai i les conductes agressives són els dos sub-indicadors on les noies no han presentat cap valor numèric i en canvi, en els nois es comptabilitzen valors alts de fins a 17 observacions.

4.1.3 Docents

L'observació de les sessions (Annex 2.3) ha permès tenir en compte accions del docent que poden tenir una influència directe en els alumnes. S'han tingut en compte els sub-indicadors esmentats anteriorment. L'observació es dur a terme per un total de dos docents.

Els dos professors realitzen la distribució dels grups de manera lliure. Els alumnes es distribueixen lliurement i tant a Primària com Secundària, els grups que es realitzen són per gènere. L'avaluació, en el cas de Primària, té molt en compte el respecte de la normativa de joc i la cohesió del grup classe. En canvi, l'avaluació de Secundària té un enfocament en les habilitats individuals i l'interès per l'activitat.

Els tipus d'activitat en els dos casos estan establertes segons el programa d'E.F. preestablert. Tanmateix, s'han pogut observar sessions on el contingut era de caire molt diferent. Els alumnes de Primària han treballat jocs pre-esportius i l'equilibri com a continguts, en canvi, els alumnes de Secundària han treballat l'acroesport.

Per últim, la interacció dels docents als alumnes ha estat igualitària. Encara que, destaca el tracte autoritari en vers als alumnes que prenen protagonisme a les classes, que en tots els casos són de gènere masculí.

4.2 Entrevista als docents

Les entrevistes (Annex 3 i 4) es desenvolupen en quatre dimensions: ¹Perspectiva dels alumnes, ²Diferenciació de Primària amb Secundària, ³Metodologies d'ensenyament i aprenentatge i ⁴Pregunta oberta. En cadascuna d'aquestes dimensions els docents expressen la seva opinió de manera oberta i responen a les preguntes que se'ls planteja. A continuació es presenten breument les idees i continguts principals de les seves respostes a les entrevistes:

Dimensió 1: Perspectiva dels alumnes

Aquesta dimensió mostra una diferència d'opinions entre els docents de cada curs. El docent de Primària considera que no hi ha desigualtat de gènere a les classes, en canvi el docent de Secundària considera que sí que existeix desigualtat. Tanmateix, els dos pensen que l'interès va molt relacionat amb el tipus de contingut que s'imparteix, perquè hi ha continguts més relacionats amb el gènere masculí i d'altres amb el femení. Els docents de Primària i de Secundària ho expressen amb els següents comentaris respectivament: "*Eeeeh... jo crec que a Primària no hi ha molta*

però potser si que n'hi ha més allà a la ESO. Penso en tot allò de la condició física tot això que es valora en ítems també diferents en funció del gènere però a Primària no... no n'hi ha desigualtat ” i “Sí, exactament igual que jo crec que a la societat. Són..... conceptes molt difícils de canviar. Si que es veritat que han anat evolucionant, però igual que existeixen a la societat en general en el món de l'Educació Física i l'esport existeixen també”.

D'altra banda, tenen una opinió clara sobre l'evolució de la desigualtat, creuen que és un procés molt lent on queda molt camí per fer. Consideren que actualment en l'àmbit escolar, tenint en compte la seva experiència, hi ha hagut molts canvis de perspectiva.

Per últim, consideren que hi ha estereotips interioritzats inconscientment a través de la societat que influeixen directament en les seves actituds en vers a l'esport. En aquesta part de l'entrevista cadascun dels docents va opinar el següent: El docent de Primària esmentava “Sí...sí... jo crec que sí...lo que és un avanç molt lent no es que vagis de manera regular sempre avançant. No és que diguis mira cada any avancem tants passos...no va així. A vegades avances un pas potser un enrere i jo crec que és un avanç una mica lent però jo crec que la tendència és creixent.” i el docent de Secundària esmentava “Sí evidentment, evidentment! També et dic que a lo llarg d'un procés molt llarg de temps i d'influir molt en repetir certs, certs models que fan que al final associïn com normal certes coses.”.

Dimensió 2: Diferenciació de Primària amb Secundària

Els dos docents opinen que hi ha una major desigualtat i llenguatge sexista en les sessions d'E.F. dels alumnes de Secundària. Consideren la influència de l'edat un aspecte clau. I afegeixen que els alumnes de Primària no són conscients de certes actituds o rols que desenvolupen, en molts dels casos són per imitació. Els dos van manifestar les següents afirmacions: El docent de Primària expressa “No.. . home en la Secundària... No recordo ara un exemple....bueno algun... “Eh tu guapa”... o coses així, això hi he sentit.” i el de Secundària, “Jo diria que en la Secundària, evidentment són adolescents total i ... i saben el que fan. Jo crec que moltes vegades si hi ha algun tipus de llenguatge sexista a la secun.. a la Primària és de manera inconscient o repeteix algun patró que hagin pogut sentir a casa.”

Dimensió 3: Metodologies d'ensenyament i aprenentatge

Els dos docents expressen que tot i la falta de referents femenins als llibres, hi ha hagut un augment en comparació a anys anteriors. El professor de Primària considera que l'E.F. no és l'àmbit essencial per eliminar els estereotips, en canvi, el professor de Secundària creu que pot ser de gran ajut per deixar de normalitzar actituds sexistes.

D'altra banda, estan d'acord que la metodologia és imprescindible per enfocar l'educació d'una manera igualitària. Tanmateix, consideren que no hi ha una metodologia única per fer-ho sinó que depèn de com es desenvolupa. A més, l'avaluació és igual per els dos gèneres, però els dos coincideixen que hi ha diferenciació en l'avaluació de la condició física.

Una apreciació important és que cap dels dos docents coneix el mètode coeducatiu. Al explicar la metodologia coeducativa el professor de Secundària considera que ja l'apliquen a l'escola, a través de projectes que promouen l'eliminació de la discriminació per gènere i destaca que el departament d'Educació Física cerca un treball igualitari a través de l'avaluació i la distribució de grups. Aquest expressa la seva visió amb els següents comentaris: *“Evidentment que sí, nosaltres... si aquest model de la coeducació nosaltres treballem totalment amb coeducació, vale? Al departament d'Educació Física busquem totalment que sigui totalment... que hi hagi coeducació total. Mmmm... amb grups barrejats, que es treballi exactament el mateix, amb amb un matix varem eeeh.. per l'avaluació, osigui que.”*

Dimensió 4: Pregunta oberta

Els professors consideren important remarcar el contingut com a eina principal per poder disminuir la desigualtat. El professor de Primària expressa la importància de treballar amb jocs alternatius amb la següent afirmació: *“ Jo crec que aquí lo important és pormoure esports que no contribueixin a generar esterotips. Per exemple esports alternatius tot això.. ajudarpa. En canvi si tu fas futbol, això segons si no portes bé no ho maneges bé.. pot costar una mica després. Val... en canvi fent esports desconeguts que no saben tan aquí tampoc separan tan per gènere d'un estil natural.”*. A diferència del professor de Secundària que menciona: *“Bueno jo el que crec és que jo m'he donat compte que és molt important que ells entenguin que treballem continguts, no treballem contignuts de nois i continguts de noies... sino que treballem continguts d'Educació Física, per tothom, per tothom! I que intentem normalitzar totes aquelles situaicons que eeeh... la gent creu que no són normals.”*, considera que es lluita contra idees de la

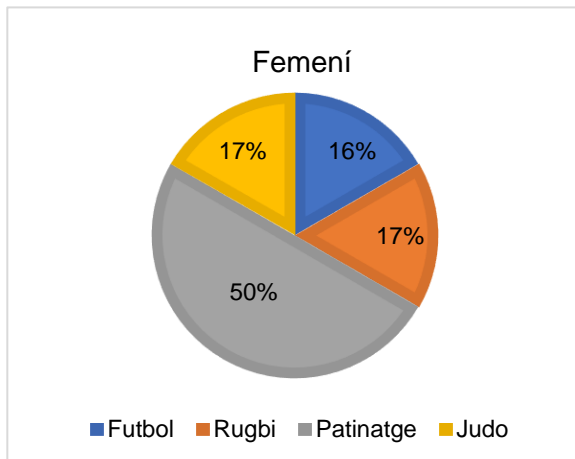
societat difícils de canviar. Considera que la clau és canviar els pensaments dels alumnes, tots els continguts i esports per a tothom.

4.3 Interpretació fotografies

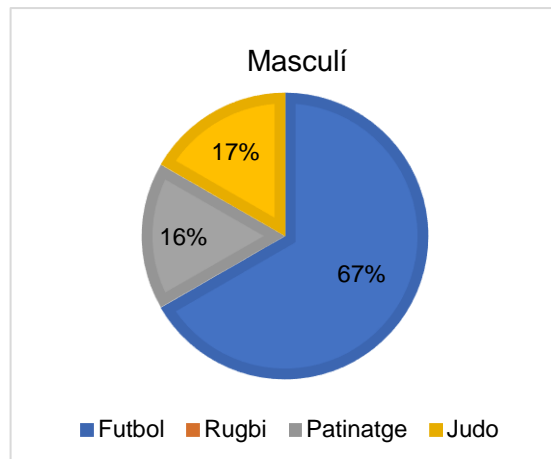
Les fotografies (Annex 5) són interpretades per 25 alumnes del grup de 3r d'ESO, d'aquests 10 són del gènere femení i 15 del masculí. Per extreure els resultats s'utilitza una part numèrica que valora el percentatge del grup classe que escull cada imatge de cada gènere i posteriorment es realitza una anàlisi qualitatiu per valorar les justificacions que han exposat.

4.3.1 Elecció d'una imatge del gènere el qual es senten identificats/des

Seguidament es presenten les gràfiques de l'elecció d'imatges d'esportistes del gènere amb el qual es senten identificats els alumnes de l'ESO:

Gràfic 5. Resultats en percentatges de l'elecció de les fotografies de l'esport per part del gènere femení.

Gràfic 6. Resultats en percentatges de l'elecció de les fotografies de l'esport per part del gènere masculí.

Els gràfics 5 i 6 mostren una diferència clara entre l'elecció de l'esportista segons el gènere. El 50% de les noies han escollit el patinatge, en canvi, el percentatge més alt en els nois és al futbol amb el 67%. Cal esmentar, que les noies han escollit futbol, judo i rugbi, tres esports amb percentatges amb valors iguals o similars. En canvi, els nois no han escollit rugbi però sí patinatge i judo amb 16% i 17%, respectivament.

Les justificacions de les elecció es basen en els gustos personals de cada subjecte o bé, la pràctica esportiva que realitzen o han realitzat durant la seva vida. El gènere femení (gràfic 5) escull la imatge segons l'esport que és també el que els transmet la persona de la imatge, la confiança i l'alegria de manera destacable. El gènere masculí

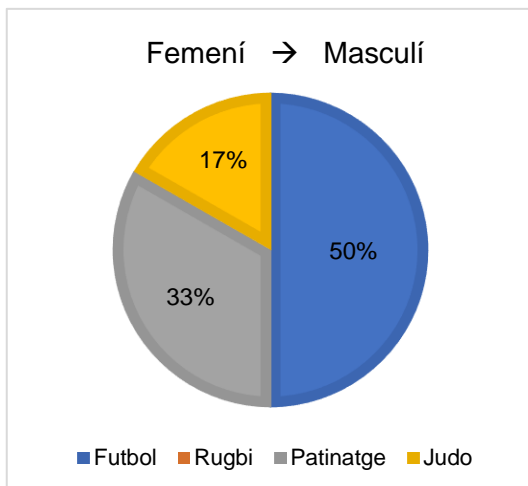
(gràfic 6) escull la imatge segons l'esport únicament, el 67% dels subjectes justificant l'elecció del futbol com un esport que practiquen i veuen diàriament a la seva vida.

Cal destacar, que els subjectes que han escollit el judo o bé, el patinatge consideren que són esports "molt divertits" però en cap dels casos l'han practicat o els interessa practicar-lo.

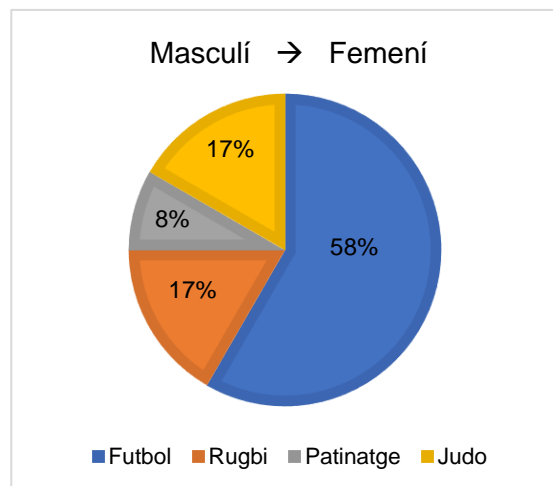
En referència a la tercera pregunta on se'ls preguntava com interpretaven a partir de la imatge la personalitat de l'esportista, la major part dels alumnes han descrit característiques positives però de manera dispar. Les descripcions interpretades no permeten obtenir un patró clar per a la identificació d'estereotips segons el gènere.

4.3.2 Elecció d'una imatge del gènere contrari

Es presenten a continuació els gràfics referents a l'elecció d'imatges d'esportistes del gènere contrari per part dels alumnes de l'ESO:

Gràfic 7. Resultats en percentatges de l'elecció de les fotografies de l'esport per part del gènere contrari, els subjectes que s'identifiquen com a gènere femení escullen imatges del gènere masculí.

Gràfic 8. Resultats en percentatges de l'elecció de les fotografies de l'esport per part del gènere contrari, els subjectes que s'identifiquen com a gènere masculí escullen imatges del gènere femení.

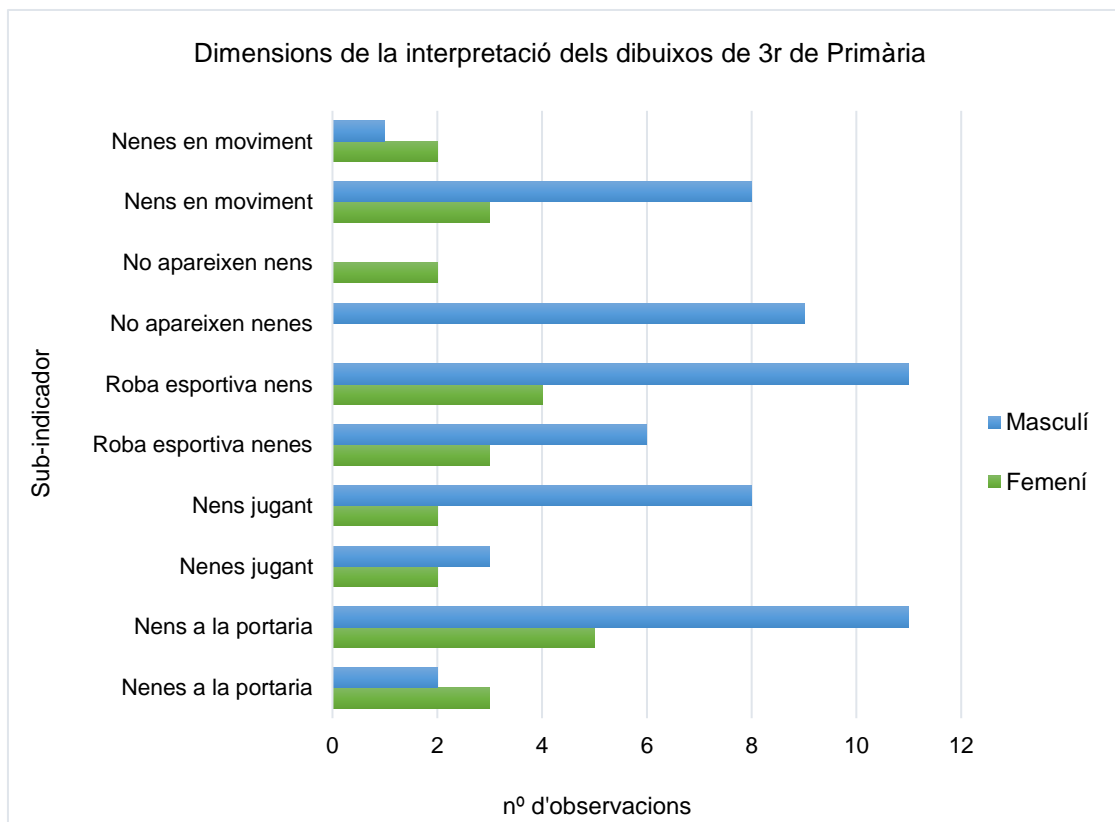
Els gràfics 7 i 8 mostren una diferència clara entre l'elecció de l'esportista segons el gènere. El 50% de les noies han escollit el futbol com a esport que els agradaria practicar en el cas que fossin del gènere contrari. Contràriament, els nois segueixen escollint el futbol amb un 58%. Algunes dades rellevants són com les noies deixen d'escollir el rugbi si fossin nois, i en canvi augmenta el futbol un 34 % i disminueix el patinatge un 33%. El gènere masculí escull un 17% el rugbi en el cas que fossin noies.

Les justificacions de les eleccions d'un esport si fossin del gènere contrari van directament relacionades amb les primeres eleccions. En el cas del gènere femení (gràfic 7) les justificacions són variades, totes consideren el que els transmet la persona i els seus gustos personals sense tenir en compte si fossin nois. Tanmateix, hi ha dues subjectes que escullen el futbol "perquè tots els nois juguen i els agrada el futbol". El gènere masculí (gràfic 8) el 58% de subjectes que han escollit el futbol consideren que és l'esport que sempre han practicat, i no els importa quin gènere tinguin.

4.4 Interpretació dibuixos

Els dibuixos (Annex 6) han estat realitzats per els 24 alumnes del grup de 3r de Primària, d'aquests hi ha 10 nenes i 14 nens. Els dibuixos representen alguna de les activitats esportives que realitzen a l'esbarjo, concretament jugar a futbol. Per extreure els resultats primer s'utilitza una interpretació quantitativa a través dels sub-indicadors preestablerts. En segon lloc, es realitza una interpretació qualitativa a través de les explicacions enregistrades en veu de cadascun/a dels alumnes.

A continuació es presenta un gràfic de la interpretació quantitativa dels dibuixos:

Gràfic 9. Resultats de les observacions dels sub-indicadors pre-establerts per a interpretar quantitativament els dibuixos dels alumnes de 3r de Primària.

El gràfic 9 mostra com el gènere masculí destaca de manera significativa per sobre el femení en els sub-indicadors de “nens a la portaria” i “roba esportiva nens” en 11 dels dibuixos. Pel que fa el “moviment”, els nens sempre estan en moviment sigui en els dibuixos dels nens o de les nenes. En canvi, les nenes només mostren moviment en dos dels dibuixos del gènere femení. Un altre aspecte molt rellevant en l'estudi és que en tots els dibuixos masculins apareixen nens, i només en 2 ocasions no apareixen nens en el cas del gènere femení. En canvi, en 9 dibuixos del gènere masculí no apareixen nenes, a diferència del femení que en tots ells apareix com a mínim una nena. En referència a la roba esportiva en tots els dibuixos els nens en duen a diferència de les nenes que no en vesteixen. Tot i així encara resulta més important destacar que hi ha més dibuixos fets pel gènere masculí on les nenes vesteixen roba esportiva en comparació als dibuixos fets pel gènere femení. Com l'últim apunt cal al·ludir un nombre de 3 dibuixos on les nenes apareixen però no juguen, són d'espectadores o animadores.

La interpretació qualitativa a través de les explicacions enregistrades (Annex 7) dels subjectes de la mostra d'estudi té diferents aspectes importants. En primer lloc, en cap dibuix apareix tota la classe, s'agrupen per amistats. Tanmateix, només hi ha un dibuix on hi hagi el mateix nombre de nens i nenes i esta fet per una nena. En segon lloc, les portaries sempre són ocupades per les persones que tenen més costum a estar predisposades a ocupar aquesta posició. En tercer lloc, la roba de les nenes en 5 dibuixos no és esportiva perquè les nenes acostumen a vestir “faldilla”.

5. Discussió

Els factors dominants, que influeixen en la desigualtat de gènere, identificats en la recerca documental són: el llenguatge, el llenguatge no verbal, els mitjans de comunicació, l'expressió corporal, la masculinitat i la feminitat, la metodologia educativa, la influència del professorat i l'avaluació. D'aquests factors en la intervenció s'han utilitzat aquells que s'adequaven a la metodologia d'aquesta. S'ha valorat com a factors el llenguatge verbal, el llenguatge no verbal i la influència del professorat.

S'han identificat com a factors que augmenten la desigualtat de gènere els següents aspectes:

- En les classes d'E.F. de Primària s'observa una major quantitat de comentaris discriminatoris per part del gènere femení en comparació a l'ESO però es manté el nombre per part del gènere masculí. Com destaquen Alfaro, et al. (2010) el

llenguatge és més sexista en les classes d'Educació Física per el tipus de dinàmiques i la disminució del control.

- El llenguatge és presenta com a indicador rellevant, ja que encara que si que és cert que en ocasions es realitza un abús del masculí genèric sovint s'utilitza el variable en els dos cursos. Cal destacar que a les classes de Primària si que s'utilitza el femení, en canvi no s'usa a les classes de l'ESO. Aquest fet s'entén com un indicador d'augment de la desigualtat. Com expressa Soler (2007) els codis de gènere estan presents diàriament a les sessions de E.F. i ajuda a desenvolupar percepcions i creences desiguals que augmenten a mesura que creix la socialització.
- Tots els sub-indicadors del llenguatge no verbal han mostrat diferències entre les dues etapes escolar. No obstant això, s'han identificat com a més significatius en la recerca els següents: ¹el protagonisme, que és sempre més present en el gènere femení però durant l'ESO. la diferenciació és molt més notable; ² la competitivitat és un sub-indicador que es presenta en més ocasions en el gènere femení de 3r a Primària en comparació a 3r ESO, en canvi augmenta considerablement en el cas del gènere masculí de la Primària a la Secundària . Aquest aspecte va directament relacionat amb les conductes agressives que presenta el gènere masculí. En últim terme, ³l'apoderament de l'espai que és similar en la Primària i l'ESO però aquest sub-indicador desapareix en el gènere femení a la Secundària i augmenta en el gènere masculí. L'interès per l'activitat és similar en la Primària però amb una diferència significant entre els gèneres a l'ESO.

Finalment, és important remarcar que els sub-indicadors on destaca el gènere femení són la cura de la imatge personal i les actituds insegures. Aquests resultats donen validesa a les afirmacions de Piedra (2016) que expressa que les noies realitzen esports associats a components estètics, directament relacionats amb la composició corporal i marcat per l'ideal de bellesa imposat per la societat.

L'autor Piéron (2002) destaca la importància d'utilitzar la coeducació com a metodologia per eliminar les desigualtats en l'educació. Els docents entrevistats consideren important el fet de realitzar treballs a l'aula per eliminar d'arrel actituds masculistes, amb tot no tenen suficient coneixement i consciència de l'aplicació de la metodologia coeducativa. Si és cert, donen molta importància a l'avaluació de l'evolució del propi alumne/a de manera individualitzada. Els docents

consideren que hi ha desigualtat de maneres diferents. A l'ESO és de manera més directe perquè són més conscients de poder desenvolupar rols de gènere, en canvi, a Primària en la majoria dels casos no en són conscients i desenvolupen actituds d'imitació. Els autors Contreras et al., (2010) destaquen com el procés de socialització té un paper vital en el creixement dels nens i les nenes on es desenvolupen actituds hegemòniques i diferenciades segons el sexe.

Pel que fa a la visió dels alumnes és similar en les dues etapes. No hi ha un augment notable però sí un interès més focalitzat en els diferents esports. Els mitjans de comunicació mostren continguts que alteren inconscientment els pensaments dels infants i adquireixen certs models ideals que es diferencien de la realitat (Puerta & González, 2012). Per aquest motiu les eleccions dels alumnes de 3r ESO i els dibuixos dels alumnes de 3r de Primària tenen relació amb aquests models que els proporcionen acceptació de la societat. En relació a la tercera pregunta que se'ls planteja, on donen opinió sobre com creuen que és la personalitat dels esportistes que han escollit, no es poden treure conclusions clares per relacionar-les amb els dibuixos dels alumnes de Primària perquè no s'ha trobat un patró.

6. Conclusions

La desigualtat de gènere segueix sent avui en dia una qüestió de debat fins i tot en l'àmbit escolar, concretament en l'Educació Física on es poden plantejar diferents aspectes que influeixen el dia a dia de l'alumnat, des d'edats primerenques com poden ser a la Primària fins a la adolescència en l'etapa escolar de la Secundària Obligatòria.

L'estudi presentat realitza una recerca documental sobre les diferències en aspectes de gènere a l'escola per a mostrar, a partir de diversos ítems escollits com a indicadors de desigualtat, resultats quantitatius i qualitatius. Els resultats confirmen la hipòtesis de l'increment de la desigualtat en les classes d'E.F. a la Primària en comparació a la Secundària.

En els resultats referits a l'augment de desigualtat entre les dues etapes es confirma que, en els resultats de les observacions, que la desigualtat entre els dos gèneres augmenta en la Secundària. A més, s'identifiquen actituds desenvolupades per els

alumnes sense consciència de motiu, per tant són models adquirits durant la seva socialització.

Avaluar la visió dels alumnes de manera subjectiva a través de les fotografies i els dibuixos ha permès confirmar l'existència o la presència d'estereotips. La idea central és que els resultats mostren com els alumnes tenen interioritzats models de gènere presents des dels seus inicis de socialització.

En conjunt, es confirmen les hipòtesis i s'assenyalen com a factors més significatius de l'augment de les desigualtats de gènere en les classes d'Educació Física entre l'etapa Primària i la Secundària Obligatòria: la influència del professorat, la metodologia utilitzada a les sessions i el llenguatge verbal i/o no verbal de l'alumnat i el docent.

7. Limitacions de l'estudi i línies futures

La principal limitació de l'estudi és la mostra de participants. S'han observat dues classes diferents, amb una diferència d'edat rellevant i formades per 25 alumnes. Per tant, la mostra utilitzada ha estat de 50 alumnes i 2 docents. Es desenvolupa la intervenció de l'estudi a una única escola, per aquesta raó els resultats només són concloents en el context concret. Tanmateix, donar valor a la intervenció i metodologia aporta resultats útils i fiables per poder desenvolupar de manera més amplia la recerca en diferents escoles en contextos i classes socials diferents. Així mateix, les dades que es poden concloure en estudis de gènere com el present mostren resultats que varien constantment a mesura que canvien aspectes intrínsecs de la societat.

Les línies futures de l'estudi s'enfoquen directament a la importància del desenvolupament d'estudis sobre la desigualtat i la validesa que té treballar metodologies coeducatives en l'àmbit esportiu i escolar.

8. Referències

- Acuña, S. (1995). *Coeducación y tiempo libre*. Editorial P. Madrid.
- Arenós, C. (2019). *Materiales para la Historia del Deporte*, núm. 19, 2019 - ISSN: 2340-7166, pp. 46-60.
- Alfaro, E., Bengoechea, M. & Vázquez, B. (2010). *Hablamos de deporte. En femenino y en masculino*. Instituto de Madrid.
- Ajuntament de Barcelona (2021). *Dones i Feminisme. Feminismes i Diversitat sexual i de Gènere: Andocentrisme*.
<https://ajuntament.barcelona.cat/dones/ca/terme-glossari/androcentrisme>
- Bonal, X. & Tomé, A. (1997). *Construir l'escola coeducativa: la sensibilització del professorat*. Institut de Barcelona.
- Carbonero, L. (2009). *Coeducació a l'etapa d'Educació Primària: estereotips de gènere, preferències i actituds a l'Educació Física i l'esport*. Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Ciències de l'Educació.
- Canales Lacruz, I. (2006). *Consecuencias pedagógicas de la mirada y el tacto en la expresión corporal*. Tesis doctoral. Universitat de Lleida, Lleida.
- Connell, R.W. (1995). *Masculinities*, Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. W. (2003). *La organización social de la masculinidad*” En Lomas, C. (Coord.). *¿Todos los hombres son iguales?: Identidades masculinas y cambios sociales*. Barcelona: Paidós, pp. 31-54.
- Contreras, O., Gregorio, J., García, L. M., Palou, P., & Ponseti, J. (2010). *El autoconcepto físico y su relación con la práctica deportiva en estudiantes adolescentes*. *Revista de Psicología del Deporte*, 19(1).
- Del Castillo, O., Romero, S., González, T. & Campos, M^a.C. (2012). *Gender Equity in Physical Education: The Use of Information*. *Sex Roles* 67 (1-2): 108-121. doi:10.1007/s11199-011-0103-5.
- Enciclopèdia.cat. (2020). <https://www.enciclopedia.cat/>.
- Espanya. Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de Dats Personals i garantia de los drets digitals. Boletín Oficial del Estado, dijous 6 de desembre 2018, núm. 294, pp. 20648-20659.

- Kirk, D. (1990). *Educación Física y currículum. Introducción crítica*. Universita. València.
- Llorente, B. (2002). *La coeducación en el deporte en edad escolar. Comunicació presentada a les Jornadas de deporte escolar*, 1-48, Bilbao.
- Machón, A. (2009). *Los dibujos de los niños. Génesis y desarrollo de la representación gráfica*. Ediciones. Madrid.
- Moreno, A. & Arancibia, M. (2014). *Educación y Transformación Social. Construyendo una ciudadanía crítica*. Ediciones. Valparaíso. www.euv.cl.
- Mosquera, M.J. & Puig, N. (2002). *Género y edad en el deporte*. Sociología del deporte. 2a ed., Madrid: Alianza. pp. 99-126.
- Piedra, J. (2016). *Deporte y género: manual de iniciación*. Barcelona.
- Piéron, M. (2002). *Estudi sobre els hàbits esportius dels escolars d'Andorra*. Ministeri d'Educació; Joventut i Esports Andorra. Andorra.
- Pujadas, X. (2007). *El paper de les dones en l'esport femení: una perspectiva històrica*. A Institut Barcelona Esports (Ed.). Quadern Dones i Esport. Vol. 1, pp. 7-12. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Puerta, S. & González E. (2012). *Reproducción de los estereotipos de género en Educación a través de los juegos y los juguetes*.
- Ronholt, H (2002). *'It's only the sissies...': analysis of teaching and learning processes in physical education: a contribution to the hidden curriculum*. Sport, Education and Society, 7(1), pp. 25-36.
- Salazar, R. (2009). *Plan Integral: Igualdad efectiva entre mujeres y hombres*. Juny 2009, pp.1-74.
- Soler, S., Vallès, C. & Orrit, X. (2008). *Gènere i Esport. Observatori crític de l'esport*.
- Soler Prat, S. (2007). *Les relacions de gènere en l'educació física a l'escola primària anàlisi dels processos de reproducció, resistència i canvi a l'aula*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Departament de Teoria i Història de l'Educació. pp.587 <https://www.tdx.cat/handle/10803/2934;jsessionid=61B061947D291EEEAB441DF91EFC6811>.

- Sparkes, A. (1996). *Reflexiones sobre las posibilidades y los problemas del proceso de cambio en la Educación Física*. A José Devís & Carme Peiró (Eds.), *Nuevas perspectivas curriculares en educación física: la salud y los juegos modificados* pp. 251-266.
- Subirats, M. (2010). *¿Coeducación o escuela segregada? Un viejo y persistente debate*. *Revista de la Asociación de Sociología de la Educación (RASE)* 3 (1): doi:10.7203/RASE.3.1.8632. pp. 143-158.
- Tapiador, M. (2004). *Gimnàstica artística: de l'admiració al desconeixement*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Termcat. (2020). Centre de terminologia.
<https://www.termcat.cat/es/cercaterm/fitxa/MzEyNjQ1Mw%3D%3D>.
- Tomé, A. (1999). *Un camino hacia la coeducación (instrumentos de reflexión e intervención)*, pp. 171-198.
- Vázquez, B. (1990). *La coeducación en Educación Física. Algunas reflexiones. En Cursos Emakunde. Primer postgrado de coeducación. Hacia una escuela coeducadora*. Álava.

Annex

Índex

Annex 1: Consentiments.....	2
Annex 1.1: Primària.....	2
Annex 1.2: Secundària.....	3
Annex 2: Graelles d'observació.....	4
Annex 2.1: Graella d'indicadors del llenguatge verbal (alumnes)	4
Annex 2.2: Graella d'indicadors del llenguatge no verbal (alumnes)	5
Annex 2.3: Graella d'indicadors dels docents.....	6
Annex 3: Preguntes de l'entrevista als docents	40
Annex 4: Transcripció de les entrevistes als docents	41
Annex 4.1: Docent de Primària	41
Annex 4.2: Docent de Secundària.....	45
Annex 5: Fotografies dels esportistes	49
Annex 5.1 Gènere Masculí.....	49
Annex 5.2 Gènere Femení.....	50
Annex 6: Dibuixos alumnes Primària.....	51
Annex 7: Transcripció de l'explicació dels dibuixos dels alumnes de Primària..	53

Annex 1: Consentiments

Annex 1.1: Primària

Barcelona març 2021

Benvolgut/guda pare, mare o tutor/a:

Des de la Universitat Ramon Llull (Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport) estem desenvolupant un Treball de Final de Grau sobre la perspectiva de gènere i els estereotips en les classes d'Educació Física a Primària i Secundària Obligatòria en centres educatius de Barcelona. Per aquesta raó, ens seria de gran utilitat poder realitzar una observació de les seves classes d'E.F i un breu exercici basat en la realització d'un dibuix sobre el món de l'esport per part de cadascun dels alumnes. Aquest exercici anirà acompanyat de l'enregistrament de la veu de l'alumne/a explicant el seu dibuix per una posterior interpretació.

L'exercici serà anònim i els seus resultats, així com l'enregistrament de veu, seran utilitzats únicament amb la finalitat d'estudi i posteriorment seran destruïts. Aquest estudi ens ajuda a comprendre millor com és el comportament dels nostres fills i filles des del punt de vista del gènere en l'entorn escolar.

Només cal que vostè consideri oportuna o no la participació del fill/a en aquest estudi, si us plau, cal que empleni les dades per fer-la arribar al tutor/a del curs.

Gràcies per la seva atenció i confiança.

Judit Canari Bordoy

DNI 49296143J

Estudiant de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport a la Universitat Ramon Llull, Blanquerna.

Sr./Sra: ....., amb DNI .....

pare/mare/tutor(a) de l'estudiant ....., del curs .....

NO autoritzo

SI autoritzo

Firma:

Data:

Annex 1.2: Secundària

Barcelona març 2021

Benvolgut/guda pare, mare o tutor/a:

Des de la Universitat Ramon Llull (Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport) estem desenvolupant un Treball de Final de Grau sobre la perspectiva de gènere i els estereotips en les classes d'Educació Física a Primària i Secundària Obligatòria en centres educatius de Barcelona. Per aquesta raó, ens seria de gran utilitat poder realitzar una observació de les seves classes d'E.F i un breu qüestionari basat en una interpretació a partir d'imatges.

El qüestionari serà anònim i els seus resultats seran utilitzats únicament amb la finalitat d'estudi. Aquest estudi ens ajuda a comprendre millor com és el comportament dels nostres fills i filles des del punt de vista del gènere en l'entorn escolar.

Només cal que vostè consideri oportuna o no la participació del fill/a en aquest estudi, si us plau, cal que empleni les dades per fer-la arribar al tutor/a del curs.

Gràcies per la seva atenció i confiança.

Judit Canari Bordoy

DNI 49296143J

Estudiant de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport a la Universitat Ramon Llull, Blauquerna.

Sr./Sra: ....., amb DNI .....

pare/mare/tutor(a) de l'estudiant ....., del curs .....

NO autoritzo

SI autoritzo

Firma:

Data:

Annex 2: Graelles d'observació

Annex 2.1: Graella d'indicadors del llenguatge verbal (alumnes)

Indicadors	Sub-indicadors	Freqüència		Observacions
		Masculí	Femení	
Llenguatge verbal	Utilització del masculí genèric			
	Utilitzen impersonal			
	Utilitzen el variable			
	Ús del Femení			
	Comentaris discriminatoris → F			
	Comentaris discriminatoris → M			

Taula 1. Graella utilitzada durant el procés d'intervenció per a l'observació dels indicadors de llenguatge verbal.

Annex 2.2: Graella d'indicadors del llenguatge no verbal (alumnes)

Indicadors	Sub-indicadors	Freqüència		Observacions
		Masculí	Femení	
Llenguatge no verbal	Roba esportiva			
	Cura de la imatge personal			
	Actitud insegura			
	Protagonisme			
	Actitud competitiva			
	Conductes agressives			
	No respectar les normes del joc			
	No acceptar la derrota			
	Apoderament de l'espai			
	Indiferència de l'activitat			
	Interès per les activitats			

Taula 2. Graella utilitzada durant el procés d'intervenció per a l'observació dels indicadors de llenguatge no verbal.

Annex 2.3: Graella d'indicadors dels docents

Indicadors	Sub-indicadors	Observacions
Llenguatge verbal i no verbal	Distribució dels grups	
	Avaluació	
	Tipus d'activitats	
	Interacció desigual	

Taula 3. Graella utilitzada durant el procés d'intervenció per a l'observació dels indicadors de verbals i no verbals dels docents.

Annex 3: Preguntes de l'entrevista als docents

DIMENSIÓ 1: Perspectiva dels alumnes

1. Creus que encara hi ha desigualtat de gènere en les classes d'E.F.?
2. Per la teva experiència en les teves classes les nenes s'interessen menys en l'esport en comparació als nens?
3. Què creus que influeix en aquest desinterès?
4. Ha evolucionat la visió dels alumnes envers a la igualtat de gènere durant la teva experiència com a docent?
5. Quins creus que són els estereotips que provoquen aquesta desigualtat de gènere? (*Exemples: els nens els agrada més l'esport i se'ls dona millor, són més agressius i competitius, tenen més coneixement en l'activitat física, entre d'altres*).

DIMENSIÓ 2: Diferenciació Primària i ESO

6. Per part de l'alumnat, creus que hi ha més desigualtat en la pràctica esportiva en les sessions d'E.F. a Primària o bé, Secundària? Per què?
7. El llenguatge dels estudiants és més sexista en l'Educació Primària o bé, en la Secundària?
8. Creus que els alumnes de Primària actualment són conscients de l'existència d'aquestes desigualtats en comparació a anys anteriors?

DIMENSIÓ 3: Metodologies d'ensenyament aprenentatge

9. Des de la teva experiència professional, has trobat referents femenins als llibres acadèmics? O bé la gran majoria són masculins?
10. Penses que l'E.F. és un àmbit essencial per millorar aquests estereotips establerts?
11. Creus que la metodologia educativa influeix en la desigualtat de gènere? I l'avaluació?
12. Quins creus que són els mètodes educatius que poden millorar aquesta desigualtat?
13. Has implementat en les teves classes algun d'aquests mètodes ?
14. Saps que és el model *Coeducatiu*?

15. Creus que la *Coeducació* és una bon model per lluita contra l'eliminació de les desigualtats que encara existeixen a l'educació?

Annex 4: Transcripció de les entrevistes als docents

Annex 4.1: Docent de Primària

Entrevistadora: La primera pregunta és, creus que encara hi ha desigualtat de gènere en les classes d'E.F.?

Docent: Eeeh... jo crec que a Primària no hi ha molta però potser si que n'hi ha més allà a la ESO. Penso en tot allò de la condició física tot això que es valora en ítems també diferents en funció del gènere però a Primària no... no n'hi ha desigualtat.

Entrevistadora: Llavors segons pregunta, per la teva experiència en les teves classes les nenes s'interessen menys en l'esport en comparació als nens?

Docent: No, no... no té res a veure.

Entrevistadora: Què creus que influeix, bueno si no has trobat desinterès... però en aquest desinterès?

Docent: No, bueno s'interessant igual no veig que per ser nen o nena tinguin un interès més gran o menys. Fan extraescolars també vull dir l'esport, crec que en aquest món anem una mica millor, però bueno.

Entrevistadora: Sobretot creus que és perquè és Primària? Si fos la ESO seria diferent?

Docent: No crec que sigui perquè és Primària, perquè he tingut nenes que ho feien molt bé en determinats esports que en principi encara esta al perjudici o estereotip que esta associats als homes i al revès. Nosé jo recordo nenes futbolistes que eren molt bones, nens que feien teatre que super bé... llavors no...

Entrevistadora: I en general, si que es veritat que en general hi ha més desinterès encara que hi ha noies que destaquin?

Docent: Potser... és difícil aquesta, al fer-ho general ens podem equivocar...jo penso que no...

Entrevistadora: I creus que ha evolucionat, els alumnes en vers a la igualtat de gènere en la teva experiència com a docent?

Docent: Sí...sí... jo crec que sí... lo que és un avanç molt lent no es que vagis de manera regular sempre avançant. No és que diguis mira cada any avancem tants passos... no va així. A vegades avances un pas potser un enrere i jo crec que és un avanç una mica lent però jo crec que la tendència és creixent.

Entrevistadora: Quins creus que són els estereotips que provoquen aquesta desigualtat de gènere? Exemples com... els nens els agrada més l'esport i se'ls dona millor, són més agressius i competitius, tenen més coneixement en l'activitat física,...

Docent: Quina és aquesta? Estereotips que provoquen desigualtats... Jo crec que...penso que... els anuncis de la tele això creen molts estereotips. Eeeh nose... Penso en colònies, en coses així, allò que sempre surt... això fa una mica d'estereotips de gènere, la societat, eeeeh... el reggeaton o coses així també jo crec que no ajuden a la igualtat de gènere.

Entrevistadora: Vale llavors passem a la segona dimensió que és la diferència entre Primària i l'ESO. Per part de l'alumnat, creus que hi ha més desigualtat en la pràctica esportiva en les sessions d'E.F. a Primària o bé, Secundària? I per què?

Docent: Jo crec que els nens de Primària estan més motivats i tenen i mostren moltes més ganes, i interès, i participació que no pas a Secundària.

Entrevistadora: I per què creus que és això?

Docent: No ho sé... jo crec que l'essència del nen és jugar i llavors ell quan... quan té la oportunitat i el fan per experimentar en aquest àmbit dels jocs, ell es mostra molt més entusiasmada.

Entrevistadora: Vale, el llenguatge dels estudiants és més sexista en l'Educació Primària o bé, en la Secundària?

Docent: No... home en la Secundària...

Entrevistadora: Has trobat en algun exemple que vegis molt exagerat o podries posar algun cosa o podries posar algun exemple?

Docent: No recordo ara un exemple... bueno algun... "Eh tu guapa"... o coses així, això no he sentit.

Entrevistadora: Creus que els alumnes de Primària actualment són conscients de l'existència d'aquestes desigualtats en comparació a anys anteriors?

Docent: Els de Secundària? No de Primària... Jo no, jo crec que no ells es veuen molt iguals en això. També lliga molt amb una... amb el català hi ha una dimensió que és multilingüe intercultural, és a dir, nosaltres ja fem coses des de molts àmbits de moltes àrees per curar una mica tot aquest tema de la desigualtat, és veritat que l'esport... l'Educació Física contribueix molt però que no és la única font que ajuda a solucionar això.

Entrevistadora: Vale doncs passem a la última dimensió que és de metodologies d'ensenyament que diu... Des de la teva experiència professional, has trobat referents femenins als llibres acadèmics? O bé la gran majoria són masculins?

Docent: Són... malauradament són masculins.

Entrevistadora: I utilitzes tu a vegades referents femenins alhora de fer exemples a Educació Física, per exemple.

Docent: Vols dir quan quan explico un joc trec un nen o una nena per fer la demostració...?

Entrevistadora: Si o quan fas una classe teòrica i poses algun referent femení.

Docent: A veure jo es que teoria no en fai... si que explico algunes coses com a... normalment a l'inici de la sessió o unitat però després de teoria com a tal no en fem vale... i després...

Entrevistadora: Penses que l' E.F. és un àmbit essencial per millorar aquests estereotips establerts?

Docent: Jo crec que sí... que pot ajudar molt l'Educació Física a curar molt, sobretot promovent el que deies abans a la pregunta... alguns exemples en positiu... perquè pels nens serien referents de... d'imitació de comportament.

Entrevistadora: Creus que la metodologia educativa influeix en la desigualtat de gènere? I l'avaluació?

Docent: Clar es que aquest és un món mooolt ampli, els mètodes clar dependrà.

Entrevistadora: Del mètode que utilitzis.

Docent: Sí del mètode que parlem una mica.

Entrevistadora: I l'avaluació creus que si que influeix?

Docent: L'avaluació jo crec que a Primària no té re a veure amb el gènere. Però ja et dic a condició física a Secundària... tot això.... encara les típiques proves aquelles de condició física que venen de la batària aquella... l'eurofi i tot això... encara es separa per... per gènere, i llavors això no ajuda però bueno.

Entrevistadora : Llavors quins creus que són els mètodes educatius que poden millorar aquesta desigualtat? Per exemple, els mètodes que m'explicaves abans que utilitzes.

Docent: Bueno jo crec que li intenten donar context a totes les activitats i narra històries, és a dir no són activitats analítiques sueltas allà sinó que tota tenen com una mena d'història de narració, un fil conductor. I intentar que aquest fil que aquesta història pues sigui pedagògica.

Entrevistadora: I aquesta ja es dona per entesa, has implantat en les teves classes algun d'aquests mètodes?

Docent: Si alguns hem fet.

Entrevistadora: Saps que és el model coeducatiu?

Docent: El coeducatiu? Vol dir que ells també són responsables del seu aprenentatge, no?

Entrevistadora: Són responsables i el model coeducatiu bàsicament aquí ho tens explicat... lluita per l'eliminació de les desigualtats sexuals i jerarquies del gènere. I llavors et pregunto; Creus que la coeducació és un bon model per lluitar contra l'eliminació de les desigualtats existents en la coeducació?

Docent: Si, jo crec que si que seria bon model aquest.

Entrevistadora: I l'heu aplicat alguna vegada?

Docent: Mmmm... No ben bé coma tal eh... bueno ... és a dir, jo si que penso molt en la coavaluació.. coses així... això si. Però coeducació com a tal... jo crec que no l'hem feta, això.

Entrevistadora: Llavors només la última pregunta que si vols afegir alguna cosa que més creguis de la teva experiència en aquets àmbit...?

Docent: Jo crec que aquí lo important és promoure esports que no contribueixin a generar estereotips. Per exemple esports alternatius tot això... ajudara. En canvi, si tu fas futbol, això segons si no portes bé no ho maneges bé... pot costar

una mica despres. Val... en canvi fent esports desconeguts que no saben tan aquí tampoc separen tan per gènere d'un estil natural.

Entrevistadora: Llavors creus que la distribució de grups és una cosa imprescindible.

Docent: La distribución de grups... vols dir... com els nens que van a...?

Entrevistadora: Bueno com es distribueixen per exemple com els distribueixes a la classe... per exemple hi ha aquest rol de moltes vegades si el nen s'ha portat malament el poso el grup de les nenes... això passa a vegades.

Docent: Vaja que trist... vaja que trist... Si és molt important això nosaltres sempre som mixtes, si no senten un grup tot de nois o tot de noies... vull dir al final fomenten això.

Entrevistadora: Doncs ja està, moltes gràcies.

Annex 4.2: Docent de Secundària

Entrevistadora: Començo amb la primera dimensió. Creus que encara hi ha desigualtat de gènere en les classes d'Educació Física?

Docent: Sí, exactament igual que jo crec que a la societat. Són... conceptes molt difícils de canviar. Si que és veritat que han anat evolucionant, però igual que existeixen a la societat en general en el món de l'educació física i l'esport existeixen també.

Entrevistadora: Per la teva experiència en les teves classes les nenes s'interessen menys en l'esport en comparació als nens?

Docent: Si però també depenen dels continguts que fem.

Entrevistadora: Què creus que influeix en aquest desinterès?

Docent: Moltes vegades lo que influeix, és el... eh... el desgraciadament sembla que hi hagi continguts associats a noies i continguts associats a nois, vale? I si que és veritat que generen, igual que genera desinterès en les noies certs continguts, certs continguts amb els nois, també generen aquesta mateixa situació.

Entrevistadora: Creus que ha evolucionat la visió dels alumnes envers a la igualtat de gènere durant la teva experiència com a docent?

Docent: Si evidentment, evidentment! També et dic que a lo llarg d'un procés molt llarg de temps i d'influir molt en repetir certs, certs models que fan que al final associïn com normal certes coses.

Entrevistadora: Quins creus que són els estereotips que provoquen aquesta desigualtat de gènere? Per exemples: els nens els agrada més l'esport i se'ls dona millor, són més agressius i competitius, tenen més coneixement en l'activitat física...

Docent: Jo diria que hi ha primer un problema eh.. de... evidentment els nois són més competitius que les noies, vale? Parlem en general eh... eh.... Els nois són més competitius que les noies... eeeh... moltes vegades el fet de enfrontar-se nois contra noies hi ha certa por a que un noi, evidentment més gran que una noia de tamany li pugui fer mal i moltes vegades això suposa eeeeh... cert retroces amb les noies, vale però també et diria que eeeeh... en funció del contingut que fas notes que la situació és totalment al revès.

Entrevistadora: D'acord, la dimensió dos que és la diferència entre l'alumnat de Primària i l'ESO. Per part de l'alumnat, creus que hi ha desigualtat, bueno més desigualtat en la pràctica esportiva en les sessions d'E.F. a Primària? O bé Secundària?

Docent: Jo crec que en les de Secundària entre altres coses perquè moltes vegades aquí també influeix eeeeh... el sentit del ridícul que esta més agreujat quan ets adolescent i evidentment el fet de que hem vegin amb un... amb un canvi de roba, el fet de veures d'un altre manera... eeeh... a Primària són més inconscients en teoria, que lo que passa a la secundària.

Entrevistadora: Llavors creus que el llenguatge dels estudiants és més sexista en l'Educació Primària o bé, en la Secundària?

Docent: Jo diria que en la secundària, evidentment són adolescents total i... i saben el que fan. Jo crec que moltes vegades si hi ha algun tipus de llenguatge sexista a la secun.. a la Primària és de manera inconscient o repeteix algun patró que hagin pogut sentir a casa.

Entrevistadora: I creus que aquests alumnes de Secundària, en aquets cas, són conscients de l'existència d'aquestes desigualtats?

Docent: Jo crec que conscients del tot no però si que es veritat que per exemple aquí a l'escola en parlem molt i n'haurien de ser més conscients. Lo que passa

és que si que es veritat que avegades eeeeh.. els nois són molt cruels, vale? Nois i noies són molt curels, i els nois aprofiten moltes vegades aquestes situacions per fer mal.

Entrevistadora: Vale. La última dimensió que és la de metodologia de l'ensenyament. Des de la teva perspectiva professional, has trobat referents femenins als llibres acadèmics? O bé la gran majoria són masculins?

Docent: Jo parlaria que hi ha dife... que he notat una diferència. La evolució si que van apareixen cada vegades més... més models femenins. Si que és veritat que en un principi nomès hi havia models masculins.

Entrevistadora: I penses que l' Educació Física és un àmbit essencial per millorar aquests estereotips establerts?

Docent: Jo crec que ens pot ajudar molt, com a tot. L'Educaicó Física al final, jo penso que és eeeeh.... una de les matèries que ens pot ajudar molt a normalitzar aquesta situació.

Entrevistadora: Creus que la metodologia educativa influeix en la desigualtat de gènere?

Docent: Pot influir. Si no som capaços... osigi jo he vist moltes vegades que... per exemple "los chicos hacen futbol" i "las chicas hacen baile" vale? Jo crec que això és un tema que ajuda a aquesta discriminació. Jo crec que si toca fer coreografies, noies han de fer coreografies i nois han de fer coreografies. Si toca fer futbol, nois han de fer futbol i noies han de fer futbol. I és molt important que acabin treballant junts exactament igual que treballen a l'aula.

Entrevistadora: I el tipus d'avaluació? És a dir, per exemple, els avalués diferent perquè són noies? Amb el nivell?

Docent: L'únic que avaluo diferent és la part de condició física, per un tema única i exclusivament de genètica.

Entrevistadora: Has implementat en les teves classe.. eeh.. No perdo! Quins creus que són els mètodes educatius que poden millorar aquesta desigualtat?

Docent: Jo penso que tot parteix perquè els continguts tothom treballi exactament igual i li donem la màxima igualtat entre nois i noies.

Entrevistadora: Llavors has implantat en les teves classes algun d'aquests mètodes?

Docent: Si, totalment! Nosaltres, excepte ja et dic, el primer trimestre que avaluem la condició física d'una manera diferent, nosaltres treballem exactament igual nois i noies.

Entrevistadora: I saps que és el mètode coeducatiu?

Docent: Ara mateix... me coges.

Entrevistadora: Mira el model coeducatiu és un model que lluita per l'eliminació de les desigualtats sexuals i jerarquies del... de gènere. Llavors creus tu que la coeducació és una bon model per lluita amb aquesta eliminació? Per implementar-ho?

Docent: Evidentment que sí, nosaltres... si aquest model de la coeducació nosaltres treballem totalment amb coeducaicó, vale? Al departament d'Educació Física busquem totalment que sigui totalment... que hi hagi coeducaicó total. Mmmm... amb grups barrejats, que es treballi exactament el mateix, amb amb un matix varem eeeeh.. per l'avaluació, osigui que.

Entrevistadora: Com a última pregunta voldries afegir alguna cosa que creguis rellevant sobre la teva experiència o que trobis important.

Docent: Bueno jo el que crec és que jo m'he donat compte que és molt important que ells entenguin que treballem continguts, no treballem continguts de nois i continguts de noies... sino que treballem continguts d'Educaicó Física, per tothom, per tothom! I que intentem normalitzar totes aquelles situaicons que eeeh... la gent creu que no són normals. És a dir, mmm.. no passa res que una noia jugui super bé ha futbol i no passa res perquè un noi balli super bé, a llavors hem de noramalitzar totes aquestes situacions. Llitem contra una societat que és complicat canviar aquests models.

Entrevistadora: Moltes gràcies!

Annex 5: Fotografies dels esportistes

Annex 5.1 Gènere Masculí

Annex 5.1. Fotografies esportistes anònims de gènere masculí. Imatge 1 - Patinatge, Imatge 2 – Judo, Imatge 3 – Futbol, Imatge 4 – Rugbi.

Annex 5.2 Gènere Femení

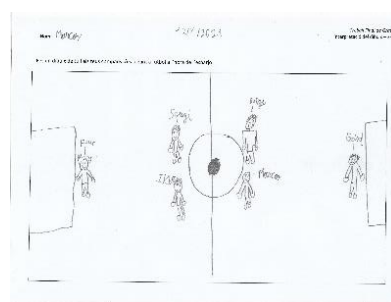
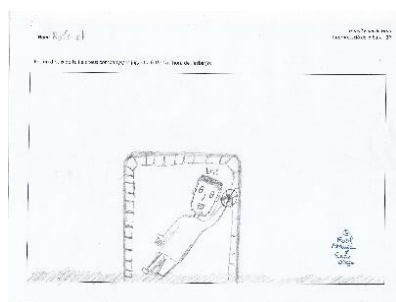
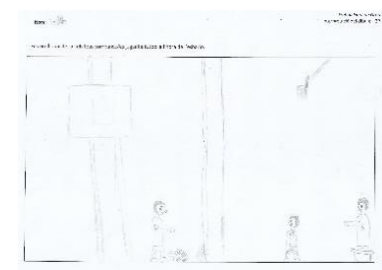
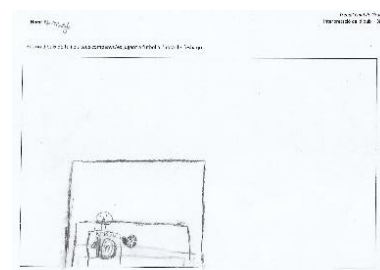
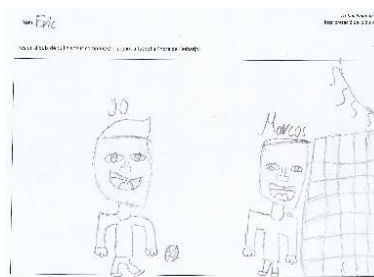
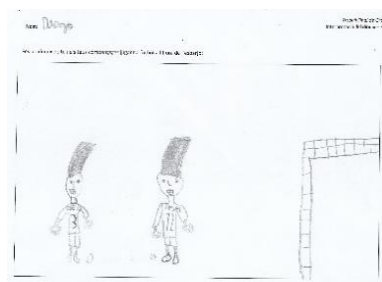
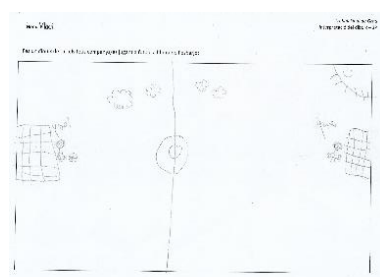
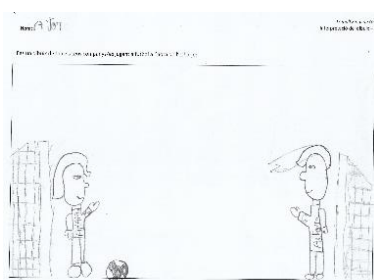
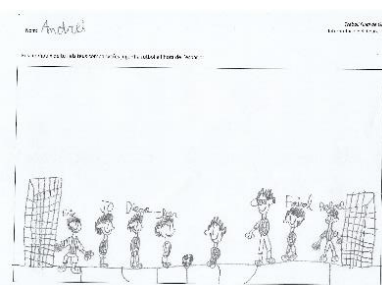
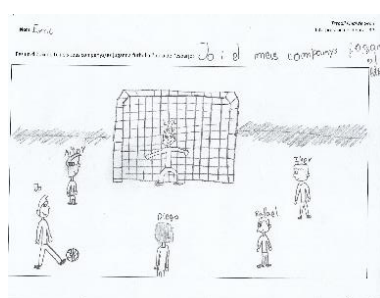
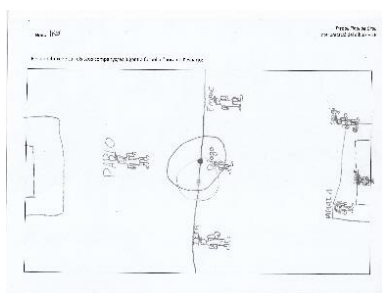
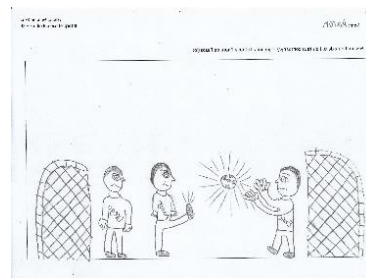
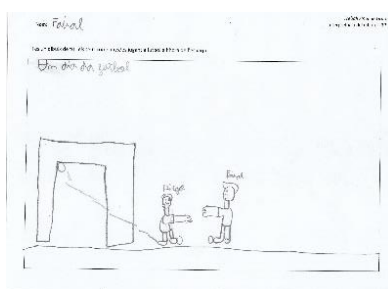

Annex 5.2. Fotografies d'esportistes anònimes de gènere femení. Imatge 1 - Patinatge, Imatge 2 – Judo, Imatge 3 – Futbol, Imatge 4 – Rugbi.

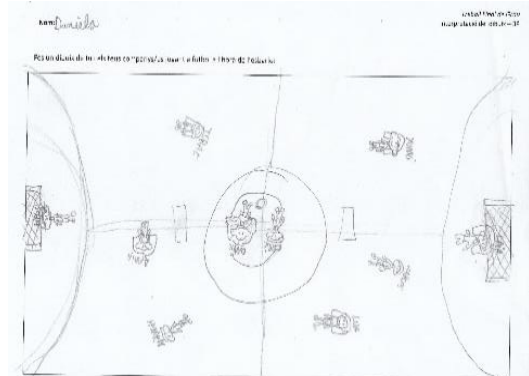
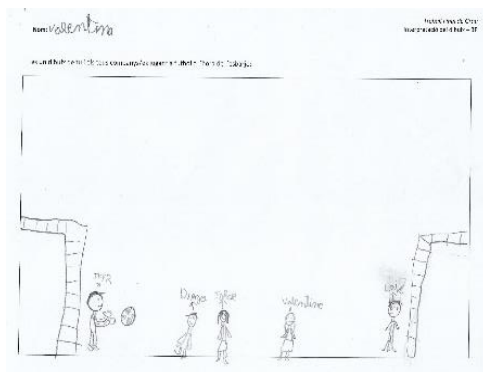
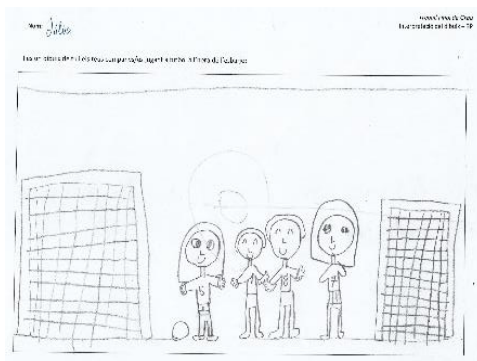
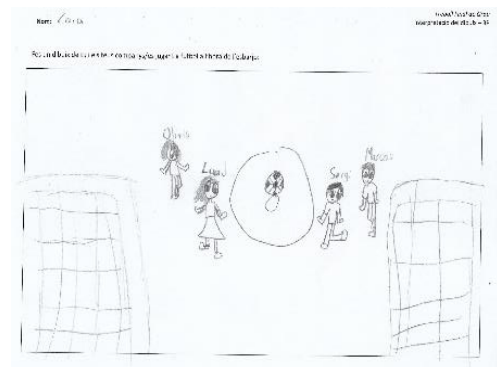
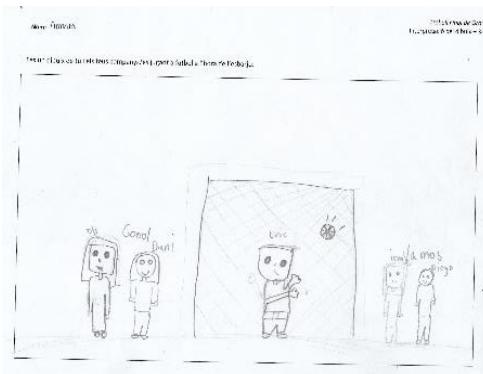
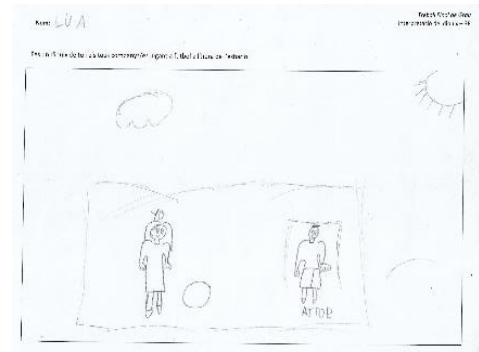
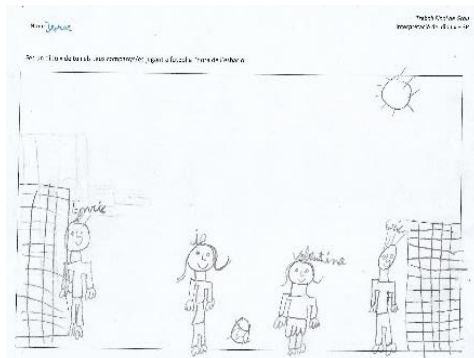

Annex 6: Dibuixos alumnes Primària

🌈 *Gènere masculí*

 Gènere femení

Annex 7: Transcripció de l'explicació dels dibuixos dels alumnes de Primària

- *Subjecte 1 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix... a veure que hi ha?

Alumne: Jo he fet a l'Enric a la portaria, i jo xutant la pilota a veure si marco i el Diego a l'altre portaria.

Entrevistadora: I per què els has dibuixat a ells tres?

Alumne: Perquè són els meus millors amics i crec que són molt bons en el futbol.

- *Subjecte 2 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix.. a veure que has dibuixat aquí?

Alumne: eeem jo... i una nena que es diu Amaia jugant a futbol.

Entrevistadora: Un ha cada portaria no?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: I per què has dibuixat a l'Amaia?

Alumne: eeh... no see perquè eeh no ho se...porque me llevo bien con ella.

- *Subjecte 3 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: A veure explica'm una miqueta que hi ha en el teu dibuix?

Alumne: Aquí és quan juguem al futbol amb un partit.

Entrevistadora: Qui hem dibuixat aquí?

Alumne: L'Eric, el Diego, el Iker, .. això és.... el Marcos, el Israr és àrbitre i el Faisal.

Entrevistadora: Ah... has dibuixat un àrbitre també?

Alumne: Sí.

Entrevistadora: Molt bé! I... i sou el equip que normalment jugueu?

Alumne: Sí.

Entrevistadora: Molt bé, alguna cosa més que vulguis explicar... per què ells dos estan a la portaria?

Alumne: Què?

Entrevistadora: Per què estan a la portaria ells dos i no estàs tu, o uns altres?

Alumne: Són porters, i els altres els toca defensa.

Entrevistadora: Per què són molt bons de porters?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: Molt bé, moltes gràcies!

- *Subjecte 4 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix.. a veure que hi ha?

Alumne: Sóc... eeeeh... Jo.... amb el meu amic Faisal.

Entrevistadora: Molt bé!

Alumne: Amb els nostres números de l'escola i...

Entrevistadora: Per què jugueu a futbol a l'escola?

Alumne: Sí! I ... que marquem gol.. a un partit contra els de sisè.

Entrevistadora: I cadascun té una pilota?

Alumne: No! Es que.. és un passe.. és com aquesta fila...

Entrevistadora: Osigui tu li estas fent un passe al Faisal ?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: Vale! I en aquesta portaria qui hi ha?

Alumne: No l'he dibuixat.

Entrevistadora: Vale perfecte, gràcies!

- *Subjecte 5 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix.. a veure aquí que estan tots els teus amics?

Alumne: Si... bueno.. no hi són tots però....

Entrevistadora: Uns quants?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: Els més amics de la classe?

Alumne: No, bueno... si però tinc més amics de la classe.

Entrevistadora: I l'Eric per què esta a la portaria?

Alumne: Perquè a ell li agrada molt ser porter i és molt bo.

Entrevistadora: I cadascun té la seva posició?

Alumne: No, ho he posat així per què si.

Entrevistadora: Ah! Perquè si... vale... i tu vas amb la pilota?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: Per què? Perquè ets el més bo de l'equip?

Alumne: No! Perquè vull anar amb la pilota.

Entrevistadora: Vale! I només utilitzeu normalment una portaria?

Alumne: eeeh... eeeh... si perquè estem separats per grups quana juguem

Entrevistadora: Molt bé! I alguna cosa més que no hagi preguntat jo del dibuix em vols explicar?

Alumne: Bueno.... que estem en un camp de gespa!

Entrevistadora: Vale, gràcies!

- *Subjecte 6 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Mira ens expliques el teu dibuix! Que hi ha aquí?

Alumne: Eeeh... estic jo xutant a la portaria i.. un amic meu que es diu Marcos esta de porter!

Entrevistadora: I per què has posat al Marcos de porter?

Alumne: No se... perquè... jo... jugo amb ell moltes vegades a futbol i... és això.

Entrevistadora: Molt bé! Gràcies!

- *Subjecte 7 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure...

Alumne: El meu dibuix es consisteix que... estic aquí, el Diego esta aquí, li paso la pilota i marca gol.

Entrevistadora: Ah molt bé! I perquè has dibuixat el Diego i a tu?

Alumne: Perquè... perquè li paso el xut a ell

Entrevistadora: Perquè sou amics?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: I sempre jugueu junts?

Alumne: No... no tant això!

Entrevistadora: No tant? Però el Diego és bo? I tu també?

Alumne: Vale, molt bé!

- *Subjecte 8 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure...

Alumne: He fet un partit que estem jugant tots contra un altre equip.

Entrevistadora: Molt bé! I has posat l'Eric i el Pablo a la portaria?

Alumne: Sí.

Entrevistadora: Vale, gràcies!

- *Subjecte 9 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure explicam...

Alumne: Eeeh... jo tinc un dibuix que he dibuixat al Faisal de porter, l'Eric de porter a l'altre cap i dos jugadors al mig a cada costat.

Entrevistadora: I l'Eric i el Faisal perquè estan de porters?

Alumne: Perquè són els més bons!

Entrevistadora: Vale, i els altres no són tant bons?

Alumne: No ... una mica....

Entrevistadora: De porters?

Alumne: Sí.

Entrevistadora: Molt bé, gràcies!

- *Subjecte 10 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure explicam...

Alumne: Aquest dibuix és que jo xuto un penalti.

Entrevistadora: Ah! Molt bé, i no hi ha ningú a la portaria?

Alumne: És que....

Entrevistadora: No! No passa res, cadascú ha dibuixat el que ha dibuixat...

Alumne: Estic jugant sol!

Entrevistadora: I t'has posat el numero 10, per què?

Alumne: Perquè... volia ser el numero com Neymar o Messi...

Entrevistadora: Vale! Molt bé, gràcies!

- *Subjecte 11 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, veure que hi ha aquí...

Alumne: Aquí estem en el patí cobert jugant a futbol.

Entrevistadora: molt bé, i qui hi ha en aquest dibuix?

Alumne: L'Eric, l'Iker i jo.

Entrevistadora: I tu tens la pilota perquè estàs de porter?

Alumne: No, l'Iker esta de porter... jo... anava a xutar.

Entrevistadora: Llavors qui hi ha més, l'Eric que esta fent?

Alumne: Eeeeh... s'esta agachan per donar-li amb el cap

Entrevistadora: Ah, molt bé! Perfecte, gràcies!

- *Subjecte 12 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, veure...

Alumne: Emm... aquí esta el meu amic a l'Eric, parant-se un gol, amb els meus amics el Faisal, l'Enric i el Diego. Ells xuten i l'Eric la para.

Entrevistadora: Molt bé!

- *Subjecte 13 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, qui hi ha aquí...

Alumne: Aquí està l'Olivia

Entrevistadora: A la portaria, i tu? Xutant la pilota...

Alumne: No, jo no sóc!

Entrevistadora: Vale, i qui és?

Alumne: És l'Aaron!

Entrevistadora: I esta xutant la pilota?

Alumne: Sí!

Entrevistadora: I per què els has fet a ells?

Alumne: No ho se... perquè no s'hem ocorria res més...

Entrevistadora: No, no! Molt bé, llavors normalment jugues amb ells?

Alumne: Sí

Entrevistadora: Vale, perfecte!

- *Subjecte 14 (Gènere masculí):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure explicant-se'l

Alumne: Aquí estic amb l'Israel i jo.....

Entrevistadora: Molt bé.

Alumne: I... estem jugant a futbol

Entrevistadora: Molt bé, i cadascun a una porteria? Aneu de porteria en porteria?

Alumne: Si

Entrevistadora: I no feu equips? Només sou dos?

Alumne: Si... perquè... estem fent pràctica...

Entrevistadora: Ah molt bé... i has dibuixat també els núvols i el sol?

Alumne: Si... perquè feia molt sol.

Entrevistadora: Molt bé, doncs ja esta gràcies!

- *Subjecte 15 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure explicam

Alumne: Eh... jo... és com si ho estic mirant des del meus ulls. Si, perquè han fet una falta i em tocava ami marca un penalti. Llavors com l'Eric sempre es

fica de porter l'he ficat. I... estan... l'Olivia i la Daniela.. que són unes de les meves millors amigues i m'estan animant! Després està el Diego que... sempre esta jugant a futbol i l'Israel.

Entrevistadora: Molt bé, i llavors tu només estàs jugant a futbol i els altres també? O només estan animant? O com va això?.... Ah vale.. estàs mirant tu la portaria i ells t'estan animant ?

Alumne: Si, perquè han fet una falta i em tocava a mi xutar el penalti.

Entrevistadora: Ah vale! Molt bé, perfecte doncs moltes gràcies!

- *Subjecte 16 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure explicam...

Alumna: Emm... jo... emm... he anat fent.. nen, nena per no desigualta... i .... els porters també són nen i nena... tampoc per desigualta... i jo l'he fte eprquè m'ha semblat bona idea.

Entrevistadora: Molt bé, molt guai! I per què ells dos... la Laia i el Diego estan de porters?

Alumna: Eeeh...

Entrevistadora: Per què són els més bons de porters o perquè?

Alumna: Emm... no... perquè han provat de ser porters i... molt bé com ho feien.

- *Subjecte 17 (Genere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure...

Alumna: Jo he dibuixat l'Enric i l'Eric i aquí estic jo i la Valentina

Entrevistadora: Vale, són dos equips?

Alumna: Si, són dos equips.

Entrevistadora: Molt bé, i... esta l'Eric i l'Enric a la portaria perquè?

Alumna: Perquè és... casi sempre ells fan de porters

Entrevistadora: I alguna cosa més?

Alumna: No!

Entrevistadora: Vale, gràcies!

- *Subjecte 18 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure...

Alumna: Emm.... he ficat alguns quants companys de la classe... volia ficar a tots però no m'han caigut... i bueno m'he ficat a mi, a la meva amiga Lua, el Diego i el Marcos, i... estem jugant tots junts.

Entrevistadora: I són dos equips?

Alumna: Sí.

Entrevistadora: Vale, molt bé.

Alumna: El Diego va amb la Lua i el Marcos amb mi.

Entrevistadora: I tu vas amb la pilota, no?

Alumna: Sí!

Entrevistadora: Vale, perfecte gràcies!

- *Subjecte 19 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure explica'ns una mica que hi ha aquí...

Alumna: Aquí he fet... un pati...

Entrevistadora: Sí.

Alumna: Amb dos porteries... amb una pilota en el mig i ha dos companyes i dos companys....

Entrevistadora: Osigui són dos equips? Dos contra dos?

Alumna: Sí.

Entrevistadora: I perquè has escollit aquests companys i companyes?

Alumna: Perquè.. són.. els.. meus amics!

Entrevistadora: Molt bé, i la Lua? Normalment va així vestida ella?

Alumna: Alguna vegada.

Entrevistadora: I tu sempre vas així també? Però.... tu no surts aquí... o ets tu aquesta?... explica'm... explica'm no passa res!

Alumna: Se'm ha oblidat fer-me però....

Entrevistadora: Vale, llavors esta la Lua, l'Olivia, el Marcos i el Sergi, no?

Alumna: Sí.

Entrevistadora: I alguna cosa més que hem vulguis explica que jo o t'hagi preguntat?

Alumna: No.

Entrevistadora: Vale, molt bé!

- *Subjecte 20 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix, aveure...

Alumna: Vale, doncs he dibuixat... em.. l'Aitor i jo jugant a futbol... perquè...quan... quan... al pati cobert, a vegades, ell es ficava de porter i jo li fi... li donava uns quants gols i ell pues.. es ficava molt...molt... amb molta ràbia... perquè... perquè...

Entrevistadora: Perquè marcaves.

Alumna: Perquè marcava!

Entrevistadora: Molt bé!

Alumna: Però un dia vaig marca... i ell es va quedar... però Lua no t'havia dit que marquessis.. i quan.. quan... va veure se la va parar sense mirar! I llavors jo em vaig quedar ostres te'l has parat! I Ell diu ostres es veritat! I pues... pues... a partir d'allà.. ja vaig...

Entrevistadora: És aquest dibuix, no?

Alumna: Si!

Entrevistadora: Vale, molt bé! Perfecte, Gràcies!

- *Subjecte 21 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix...

Alumna: Aquí he dibuixat un dia quan estàvem al pati.. que.. estàvem jugant a... a....futbol... que teníem que marca la pilota a la portaria.

Entrevistadora: Molt bé, i que has dibuixat, l'Eric que esta de porter. Per què esta de porter l'Eric?

Alumna: Perquè sempre esta de porter i aquell dia estava ell.

Entrevistadora: Qui més hi ha? Tu, l'Olivia que esta amb la pilota, i després qui més?

Alumna: L'Amaia.

Entrevistadora: Molt bé, perquè l'Amaia?

Alumna: Estava fent cua per xutar la pilota.

Entrevistadora: Ah, era per xutar no era un partit?

Alumna: Sí!

Entrevistadora: Molt bé, perfecte, gràcies!

- *Subjecte 22 (Gènere femení):*

Entrevistadora: Ens explica el seu dibuix...aveure...

Alumna: Eeeh... pues aquí esta l'Iker.. que estan a la portaria com a porter..

Entrevistadora: I esta agafant la pilota?

Alumna: Sí.

Entrevistadora: Vale!

Alumna: I llavors aquí esta el Diego que ha xutat la pilota.

Entrevistadora: Sí.

Alumna: Aquí esta la meva millor amiga Israel, aquí estic jo, i aquí esta l'Eric com a l'altre porter.

Entrevistadora: I l'Eric perquè esta de porter?

Alumna: Eeeeh.. perquè el dia que vaig esta... estava de porter.

Entrevistadora: Molt bé! I vosaltres que esteu aquí al mig en un equip i ells en un altre o com estan els equips? Més o menys...

Alumna: Bueno... es que... l'Iker .... bueno... el Diego... el Diego, el Diego, jo i l'Eric crec que erem un equip i l'Israel i l'Iker era... era un altre equip crec

Entrevistadora: Vale! Perfecte, gràcies!